Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ва халқ депутатлари шаҳар Советининг органи

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган. № 290 (6. 779) 1988 йил 20 декабрь, сешанба Баҳоси 3 тийин

XXIII Тошкент область партия конференцияси олдидан

ЗАМОНДОШИМИЗ

Область партия конференцияси делегатлари

Бахт келтирган касб

Ўқувчиларнинг ишлаб чиқариш корхоналарига навбатдаги саёҳати авиация ишлаб чиқариш бирлашмасига уюштирилди. Корхона цехларини айланиб, ишчилар билан суҳбат давомида кичкина Эргашда токарлик касбига ҳавас уйғонади. Ишчи станоги ҳақида тузукроқ тасаввурга эга бўлмаган ўқувчининг ҳаваси болаликка хос ўткинчи бўлмади. У ўрта мактабни тугатиб бирлашма қошидаги билим юртида токарлик касбини эгаллади.

Эргаш ака Ёқубхўжаевнинг бугунги кундаги обрўйи, ҳамкасблари орасидаги ўрни, шаҳримиз, областимиз меҳнаткашлари ўртасидаги шуҳрати бундан роса 27 йил аввал биринчи марта станокни мустақил бошқарганда бошланган эди. У аввал авиация бирлашмасида, 1967 йилдан «Миконд» заводида ишлай бошлади. Заводда ўсди, улғайди, ишчилар сафида тобланди. Меҳнатнинг ширин нони насибасига айланди.

— Мен ўз касбимдан фахрланаман, ишчилар қаторида меҳнат қилиб, бирга яшаётганлигимдан бахтиёрман. Токарлик касби менга бахт-қувонч берди. Ҳаётим, ишдаги фаолиятим ҳеч қандай қийинчиликсиз енгил келгани йўқ. Лекин мен ҳар қандай шароитда ҳамкасбларимга, коллективга, оиламга суяндим, — дейди Э. П. Ёқубхўжаев.

Эргаш ака коллектив учун курашди, умумманфаат йўлида изланди, ҳаракат қилди. Шунинг учун ҳам ҳамкасблари ишончини қозонди. 1969 йилда уни завод коммунистлари ўз сафларига қабул қилдилар. Унга партия сафига ўтишга тавсиянома берган кишилар ҳозир пенсияда, заводнинг фахрий китобидан ўрин олганлар. Эргаш аканинг ўзи ҳам бир неча ишчига КПСС сафига ўтиши учун тавсиянома берган. Ҳозирги кунда улар заводнинг илғор ишчиларидир. Шулардан М. Саидов ишчанлиги, ташкилотчилиги билан яхши танилган. Уни цех бошлиғи этиб сайлашди, айни пайтда Тошкент политехника институтида сиртдан таҳсил олади.

Э. Ёқубхўжаев коммунистларнинг олий анжумани — КПСС XXVII съездида қатнашиш шарафига муяссар бўлди. Съезддан бир олам таассурот билан қайтган Эргаш ака завод коммунистларини, барча ишчиларни янгичасига ишлашга даъват этди. Ўзи бошқараётган бригада биринчилар қаторида пудрат системасига ўтди.

У яқинда область партия комитети томонидан ташкил этилган ёш мутахассис кадрларни ишга жойлаштиришни ўрганиш комиссияси составида шаҳримиздаги бир нечта корхоналарда бўлиб, у ердаги кадрлар масаласи билан яқиндан танишди.

— Мутахассис кадрларни тайёрлаш республикамизда ўткир муаммолардан бири экан. Агар олий ўқув юртларимизда билим бериш даражасини ошириб, корхоналар билан бирга алоқасини мустаҳкамлаб, керакли мутахассислар тайёрланса, марказий шаҳарлардан ёрдам сўрашга ҳожат қолмайди, деб ўйлайман,— дейди у.

Область партия комитетининг аъзоси Э. Ёқубхўжаев ўзи меҳнат қилаётган 4-цех партия бюросининг аъзоси ҳамдир. Қайта қуришнинг олдинги сафида бориш унинг эзгу муддаоси.

— Бунинг учун фақат планни бажаришнинг ўзи кифоя қилмайди,— дейди у. — Жамоат ишларида актив қатнашиш, ишлаб чиқаришнинг илғор усулларини қидириб топиш, ёнингдаги ҳамкасбингни ҳам шунга ўргатиш керак.

Ўз ишига талабчан Э. П. Ёқубхўжаев шогирдларини ҳам ана шу йўлдан боришга ундайди. С. Раҳимов район партия конференциясида коммунистлар уни область партия конференциясига делегат этиб сайлашди.

С. ШАМСИДДИНОВ.

◉ СУРАТДА: Э. П. Ёқубхўжаев.
Т. Каримов фотоси.

Давлат қабули— сифат кафолати

Масъулиятли тадбир

Ҳозир сифат масаласи ҳар қачонгидан ҳам қатъийроқ қилиб қўйилган. Шу мақсадда мана учинчи йилдирки, корхоналарда давлат қабули иш олиб бормоқда. Эндиликда давлат қабули ишлаб чиқарилаётган тракторлар, прицеплар, сеялкалар, культиваторлар, химиявий ускуналар, электротехника воситалари, кабель маҳсулотлари, минерал ўғитлар, рангли металл маҳсулотлари, мебель, тайёр кийим-кечакларни қабул қилиб олмоқда. Бугунги кунда республикамиздаги 45 корхона ва бирлашмаларда давлат қабули иш олиб бормоқда. Ўтган вақт ичида миллионлаб сўмлик маҳсулот қабул қилинди. Ҳамма маҳсулотнинг 92,7 проценти биринчи тақдимда қабулдан ўтди. Бу ўтган йилги шу вақтга нисбатан 1.8 процент кўп демакдир.

Давлат қабули жорий қилинган корхоналарнинг кўпларида савдо тармоқларидан келиб тушадиган шикоятлар сезиларли даражада камайди. Масалан, «Подъёмник», «Средазкабель» ишлаб чиқариш бирлашмалари, «Компрессор», лак-бўёқ заводларига кейинги вақтларда шикоят ва эътирозлар келиб тушмаяпти.

Шунингдек, «Тошкент» мебель ишлаб чиқариш бирлашмаси, электрон-техника заводларида шикоятлар сони кескин камайди. «Таштекстильмаш», «Узбексельмаш», СССР 50 йиллиги номидаги «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмаси каби корхоналарда сифатли маҳсулотлар салмоғи ўтган йилга қараганда 2—3 баравар ошди.

Давлат қабулининг таъсири билан корхоналарда техник назоратчиларнинг иши фаоллашиб кетди. Аммо, Тошкент электрон-техника, «Миконд», «Ташсельмаш» каби корхоналарда ҳанузгача назорат бўлими тўлиқ жамланмаган. Бу корхоналарнинг назорат бўлими ходимлари олий маълумотга эга эмас, ўз ишининг моҳиятини етук тушуниб етмаган ходимлардан ташкил топган. Маҳсулот қабул қилишда уларда билим, ўткирлик, талабчанлик етишмаяпти. Бундай ҳолат, ўз-ўзидан сифатсиз маҳсулот ўтиб кетишига олиб келмоқда. Шу билан бирга жами корхоналар сифатли маҳсулотлар ишлаб чиқариш учун ўзларидаги шароитни тўла яратмаганлар.

Шу йилнинг ўтган даврида республика стандартлаштириш ва метрология маркази мутахассислари бир қатор корхоналарда давлат қабулининг ишини назоратдан ўтказишди. Шу нарса маълум бўлдики, кўпгина корхоналарда давлат қабули жорий қилингандан буён маҳсулотнинг сифати яхшиланиб, авалги йилларга қараганда рекламациялар камайган. Маҳсулотнинг 80—90 процентдан зиёдроғи биринчи тақдимда қабулдан ўтган. Аммо «Узбексельмаш» ишлаб чиқариш бирлашмасида стандартга риоя қилмаслик ҳоллари рўй берган. Давлат қабулидагилар стандарт кўрсатмаларини, унинг талабларини тўлиқ тушуниб етмаганлар.

Маҳсулотнинг давлат қабулидан ўтказилиши бу — катта тадбир. Қўйилаётган талаблар ҳам ҳақли талаблардир. Мақсад — оз бўлса-да, созроқ маҳсулот ишлаб чиқариш. Сифатни яхшилаш соҳасида барча йўналишларда қатъий чоралар кўриш лозим. Давлат қабули органларига ишбилармон, маҳсулот сифатини яхши таҳлил қилаоладиган, малакали ходимларни жалб қилиш лозим. Техника назорати бўлими ходимлари билан давлат қабули органлари узвий алоқада бўлмоқлари керак. Шундагина сифат ҳамда самарадорлик соҳасида кўрилаётган тадбирларнинг тегишли натижалар беришига эришамиз.

Г. ВОҲИДОВА,
Ўзбекистон Давлат стандартлар бошқармаси ходими.

Муддатидан илгари

«Тошкент» мармар ишлаб чиқариш бирлашмаси коллективи ўн иккинчи беш йилликнинг учинчи йили топшириғини муддатидан олдин, 10 декабрда бажаришга эришдилар. Пландаги 5 миллион 470 минг сўм ўрнига 5 миллион 700 минг сўмлик маҳсулот тайёрланди.

Халқ истеъмоли моллари тайёрлаш плани 103,1 процент адо этилди, яъни 1 миллион 440 минг сўмлик ўрнига 1 миллион 540 минг сўмлик пардозлаш маҳсулотлари тайёрлашга эришилди.

Янги маҳсулот

Бирлашма коллективи замонавий техника воситаларидан оқилона фойдаланиши натижасида, қолаверса, ўз-ўзини маблағ билан таъминлаш асосида чиқинди ҳисобланган гранит парчаларидан чиройли йўлак плиталари тайёрлай бошлади. 1 квадрат метр гранит плита 28 сўм бўлиб қисқа фурсатда ўз харидорларини топди. Шу кунга қадар коллектив бу гранит плиталаридан 400 квадрат метр тайёрлади.

Д. ОБЛАЕВ.

ҚАРДОШЛИК ҚОНУНИГА БИНОАН

Тошкент тажрибаси—Арманистон қурувчиларига

Янги бинолар асрлар оша тураверсин

Ўзбекистон мутахассислари зилзилага бардошли бинолар қурилишини авж олдиришда арман ҳамкасбларига ёрдам берадилар.

Тошкент зонал типовой ва экспериментал лойиҳалаш илмий-тадқиқот институти (ТашЗНИИЭП)га жуда масъулиятли вазифа: Арманистоннинг вайрон бўлган шаҳарларида барпо этиладиган 600 минг квадрат метр уй-жойнинг лойиҳалари ва ҳужжатларини тайёрлаш вазифаси топширилди. Иттифоқдаги учта етакчи институт қатори ТашЗНИИЭП қурилиш масалаларига доир илмий консультант этиб белгиланди.

Зилзила бўлган куннинг эртасига эрталаб институт вакиллари — техника фанлари доктори В. Ржевский ва зилзилабардошлик лабораториясининг мудири, фан кандидати С. Узлов махсус рейс билан Арманистонга жўнаб кетган эдилар. Вайрон бўлган шаҳарларда қутқариш ишлари энди бошланаётган бир пайтда тошкентлик архитекторлар қулаган ҳар бир бинони текшириб чиқаётган эдилар. Бу ҳаётий заруриятдир. Кўп қаватли бинолар «қулаши»нинг сабабларини аниқлаш, бундай ҳол такрорланмаслиги учун аниқ диагноз қўйиш керак.

Тагида одамлар қолиб кетган вайроналарни бирма-бир ўрганиб чиқиш даҳшатли эди. Аммо профессионал бурч бу ишни қутқарувчилар келмасдан илгарироқ бажаришни, ҳозир яшаётганларнинг ҳам, келгуси авлодларнинг ҳам манфаатларини кўзлаб шундай қилишни тақозо этарди.

— Вакилларимиз вазифани муваффақиятли бажардилар, деб ўйлайман, — дейди ТашЗНИИЭП бош инженери Л. Муҳамедшин. — Ҳозир Арманистонга мутахассисларнинг яна бир катта группаси жўнаб кетди. Бу группанинг вазифаси тик қолган биноларнинг шикаст етган характерли жойларини аниқлашдан иборат.

Институтдагилар Ленинакан ва бошқа шикастланган шаҳарлар учун ҳам лойиҳалар тайёрлаб бериш топшириғини юксак ишонч деб баҳоладилар. ТашЗНИИЭП кўп йиллардан буён сейсмик жиҳатдан хатарли районлар: Ўрта Осиё, Қозоғистонда, РСФСРнинг бир қанча областларида уй-жойлар, мактаблар, болалар боғчалари, меҳмонхоналар, бошқа социал-маданий ва маиший объектлар қурилишининг бош лойиҳачисидир. Институтнинг ишланмалари 9 баллдан ортиқ зилзилалардан ҳимоя қилишни таъминлайди.

Ишланмаларнинг назарий асослари ҳам, лойиҳаларнинг ўзи ҳам, энг муҳими эса — тайёр уйлар ҳам неча марталаб ерости офатига бардош берган. Тошкент ва Газлида, Исфара ва Қайроққумда улар 7—9 балли зарбаларга чидаш берди.

Газлидаги зилзила буни айниқса яққол кўрсатди. Қаттиқ зилзилаларга мўлжалланмаган тўрт қаватли панел уйлар икки марта 9 балли ва бир марта 8 балли зилзилага бардош бермади. Ўшанда иморатларни тиклаш ва ҳимоя қилишнинг самарали усулини топиш мақсадида уларнинг деярли ҳар бир сантиметри текшириб чиқилган эди. Шундай усул топилди ҳам. Ана шу иш учун мутахассислар группасига СССР Министрлар Советининг мукофоти берилганлиги бежиз эмас. Туташтириладиган жойлар ва арматурани такомиллаштиришга доир кўп йиллик тадқиқотларни ҳам эсга олайлик... Хуллас, зилзилага бардошли бинолар соҳасида ТашЗНИИЭПнинг олдига тушадигани йўқ.

Арманистондан хабар олиниши биланоқ дарҳол институт ўнлаб лойиҳаларни Ўзбекистон ССР Госстройи «столига» қўйди. Бироқ улардан ишда фойдаланишдан аввал заррача ҳам шубҳа-гумон туғдирмайдиган энг ишончли ва пухта лойиҳаларни танлаб олиш керак. Таклиф этилган уйларнинг ҳаммаси 9 баллга мўлжалланган, бақувват сейсмик «камарга» эга, квартиралари замонавий планлаштирилган — жумладан одатдаги балконлардан ташқари кенг лоджиялари ҳам бор. Бундай биноларни Ўрта Осиёда оммавий равишда қуришга киришишдан аввал кўп марта жуда кучли горизонтал, вертикал, аралаш вибрация билан текшириб кўрилди. Лойиҳалар имтиҳондан «аъло» даражада ўтди.

— Сиз 9 баллга мўлжалланган дедингиз. Ахир Арманистонда зилзила ўн балл бўлган эди-ку?

— 9 баллга мўлжалланган мустаҳкамлик— бино бундай силкинишга жиддий шикастланмасдан бардош беришининг гарантиясидир, — деб жавоб қилади Республика Госстройи ҳузуридаги идоралардан ташқари давлат экспертизаси бош бошқармасининг бошлиғи А. Бородин. — Аммо 10 балли зилзилаларда ҳам одамларнинг хавфсизлиги таъминланган. Деворларда, туташ жойларда ёриқлар пайдо бўлади, албатта. Бироқ уй бардош беради. Комил ишонч билан шундай дейиш учун бизнинг етарли тажрибамиз бор.

ТашЗНИИЭП Арманистонга нимани таклиф этмоқда?

Биринчи навбатда монолит ва йирик панелли уйларни, шунингдек аралаш конструкцияларни таклиф қилмоқда. Қурилишда ҳар иккала технологиядан фойдаланилади. Уйларнинг ҳаммаси тўрт қаватли бўлиб, уларни қуриш ва ишлатиш тежамлидир. Яна бир бошқа сабабга кўра ҳам шундай уйлар афзал деб топилди: ғишт уйлардан фарқли равишда панел уйлар уйсозлик комбинатидаёқ жуда мустаҳкам қилинади.

«Минскбуралстрой» бўлинмалари Тошкентда тузилган лойиҳалар асосида уйлар қуради. Вайрон бўлган арман шаҳарларини тиклашда қатнашаётган белоруссиялик бинокорлар ҳам ана шу лойиҳалардан фойдаланишга қарор қилишди.

...Арман қардошларимиз бошига тушган кулфат ҳар биримизнинг қалбимизни ларзага солди. Лекин очиғини айтадиган бўлсак, кўпчилигимизнинг хаёлимиздан «кўп қаватли бинолардан иборат Тошкентимиз шундай зилзилага бардош бера олармикан» деган фикр ўтди. Мен бу саволни мутахассисларга бердим. Мана уларнинг қайтарган жавоби:

—1966 йил сабоқлари изсиз қолмади,— деб ҳисоблайди А. Бородин. — Ҳозир барча биноларни амалий, архитектура-планлаштириш жиҳатидан текшираяпмиз. Улар расман 8—9 балли силкинишларга чидаши керак. Лекин, бу уйлар аслида бундан ҳам кучли зилзилаларга бардош бера оладиган қилиб қурилган. Шундай қилиб, бутун нормаларга ва қоидаларга риоя этиб бунёд этилган тўққиз, ўн олти ва йигирма қаватли уйлар ҳар қандай зилзилага бардош беради. Гап, ер силкинишлари вақтида бундай баландликда одамлар ўзларини қандай ҳис этадилар, деган саволга жавоб беришдадир. Мен бу саволга улар ўзларини ёмон ҳис этадилар, деб жавоб берган бўлур эдим. Умуман Тошкентда осмонўпар бинолар қуришга интилишни тушуниш мумкин. Пойтахт қурилиши планида кўп қаватли уйларга афзаллик берилган. Бундай баланд иморатлар тўрт ва беш қаватли уйларга нисбатан арзон тушади, деб ҳисоблашмоқда. Энди мана бу рақамларга эътибор беринг: тўрт қаватли уйнинг бир квадрат метри 160 сўм, тўққиз қаватли уйники эса 230 сўм. Яқинда ҳажмли блоклардан бунёд этиладиган ўн олти қаватли уй лойиҳасини бекор қилишга мажбур бўлдик. Бундай уйга жуда кўплаб материаллар, айниқса пўлат ва цемент сарфланади. Ҳа, шаҳарларда ер етишмаётганлиги тўғри. Лекин ана шу танглик қурувчилар ўз сўзларини ўтказишларига имкон яратмоқда. Афсуски, архитекторлар, бинокорлар, шаҳар маъмурлари ўртасидаги баҳсларда шу уйларда яшайдиган одамларнинг манфаатларидан бошқа ҳамма нарса ҳисобга олинади.

Назоратчилар яқинда «Гипрониииздрав» Ўрта Осиё филиалининг Самарқандда қурилиши керак бўлган болалар поликлиникаси лойиҳасини бекор қилганлигини қўшимча қилмоқчи эдим. Бунинг сабаби нимада? Лойиҳа муаллифлари бинонинг ўзига хослиги, гўзаллигига катта эътибор берган ҳолда унинг зилзилага бардош беришдек энг муҳим томонини унутиб қўйганлар.

— Кўп қаватли уйга нисбатан бир қаватли уйда яшашга нима етсин, — деб эътироз билдирди экспертга Л. Муҳамедшин. — Лекин шаҳарларнинг гуркираб ўсаётганлигини, уларни бир-бирига яқин, ихчам қуриш муаммоларини ҳисобга олмасдан бўлмайди. Биз ҳар хил бинолар керак, лекин уларни битта нарса, пишиқ-пухталик умумлаштириб туриши лозим, деб ҳисоблаймиз. Ўз лойиҳаларимизда шунга интилмоқдамиз. Арманистонлик дўстларимиз учун таклиф этилган лойиҳаларда ҳам шу нарсалар ҳисобга олинган.

...Сабоқ олса арзийдиган кўпгина воқеалар бўлган, лекин йиллар ўтиши билан ҳушёрлигимизни анча йўқотиб қўйдик. Арманистон фожиасидан сабоқ олишимиз лозим. Жумладан, Тошкентни «иккинчи Нью-Йорк»ка айлантиришга интилаётганларнинг эътирозларини мушоҳада қилишимиз, уларнинг эҳтиросини совутишимиз зарур. Уйлар пишиқ-пухта қурилаётганлиги равшан. Лекин халқнинг «осмонўпар» уйларга тўлаётган пули қандай бўлади? Йигирма қаватли уйда эҳтимол тутилган саккиз балли ер силкинишини бошидан кечирадиган кишининг соғлиғи нима бўлади?

...Айтишларича, бизнинг асримизда ҳиссиётга ўрин йўқ эмиш. Мен асли тошкентликман, биласизми, ТашЗНИИЭП лойиҳаларини кўздан кечирганимда унинг коллективи амалга оширган ишдан кўнглим ифтихор туйғуларига тўлди. Коллективга Арманистоннинг ҳозирги аҳолиси учунгина эмас, айни вақтда келажак авлоди учун ҳам барча зарур ишларни қилишга тайёр. Олдинда жуда оғир ишлар турибди. 1966 йилда Ўзбекистон пойтахтига бутун мамлакат ёрдам қўлини чўзганлигини унутганимиз йўқ. Энди бизнинг навбатимиз келди.

Л. ЛЕВИН.
ЎзТАГ мухбири.

Шу кунларда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ташкил этган республика ҳукумат комиссиясига минглаб кишилар мурожаат этишмоқда, улар зилзиладан азият чеккан Арманистон халқига ўз ёрдамларини таклиф этишмоқда, иссиқ кийим-кечак, дори-дармонлар, озиқ-овқатларни жўнатишмоқда. Уйлаб оилалар етим қолган болаларни ўз бағирларига олишга тайёр.

◉ СУРАТДА: комиссия вакиллари билан суҳбат пайти.

А. Горокрик фотоси.
ЎзТАГ фотохроникаси.

Сўнгги соатда

◉ ПЕКИН. ХХР давлат кенгашининг раиси Ли Пеннинг таклифига мувофиқ Ҳиндистон бош министри Ражив Ганди беш кунлик расмий визит билан бу ерга келди. Ҳиндистон ҳукуматининг бошлиғи Хитойда бўлган вақтида ХХР раҳбарлари билан музокара олиб боради, бу музокаралар чоғида икки томонлама муносабатлар масалалари ва халқаро муаммолар муҳокама қилинади.

Хитойнинг Синьхуа ахборот агентлиги ҳиндистонлик олий мартабали меҳмоннинг визитини табриклаб, бу визит Осиёнинг икки буюк давлати ўртасидаги муносабатларни ривожлантиришга кўмаклашади, деб ишонч билдирди.

◉ ПАРИЖ. Газета магнати Робер Эрсанга қарашли «Фигаро» ва «Франс-суар» француз газеталари савдога чиқмади. Ўнг йўналишдаги бу нашрлар босиб чиқариладиган босмахоналарнинг ходимлари умумий меҳнат конфедерацияси (УМК) тармоқ ташкилотининг даъватига мувофиқ забастовка эълон қилдилар. Стачкачилар комитетининг баёнотида таъкидланишича, улар дирекциядан энг янги полиграфия ускуналари ўрнатиш режаларини тушунтириб беришни талаб қилмоқдалар. Матбаачиларнинг фикрича, бу тадбир иш жойларининг кескин камайишига олиб келиши мумкин. Шанба куни Эрсанга қарашли бир қанча вилоят газеталари босиладиган босмахоналарнинг ходимлари иш ташлаган эдилар.

◉ НИКОСИЯ. Эронда янги катта нефть кони топилди. Нефть министри Оғазода Ирна агентлигига ана шуни маълум қилди. Экспертларнинг ҳисоб-китобларига қараганда, Бехбехон шаҳридан шарқда жойлашган бу конда салкам ўн миллиард баррель ёки 1,6 миллиард тонна юқори сифатли нефть бор. Учта нефтли қатламнинг биринчиси 2167 метр чуқурликда жойлашган бўлиб, унда салкам 200 миллион баррель нефть бор. Бундан ташқари табиий газнинг катта конлари ҳам топилди.

Министрнинг сўзларига қараганда, яқин даврда Каспий денгизида нефть платформаларини бунёд этиш бошланади, бу ерда ана шу фойдали ер ости қазилмасини қидириш жойлари ҳозироқ белгилаб қўйилди.

Статистика маълумотларига қараганда, Эроннинг аниқланган нефть резервлари 350—400 миллиард баррелни ташкил этади. Бу эса, ҳозирги суръат билан ана шу муҳим хом ашёни юз йилдан кўпроқ вақт давомида қазиб чиқариш учун етади.

◉ МОНТЕВИДЕО. Уругвайда иш олиб бораётган мамлакат демократик ва ватанпарвар кучларини бирлаштирувчи империализмга қарши коалиция — кенг фронт ўз сафлари бирлигини сақлаб қолишда муҳим ғалабага эришди. Кенг фронтнинг бу ерда бўлиб ўтган пленумида унинг раиси Либер Сереньи келгуси йил ноябрида бўладиган умумий сайловда мамлакат президенти лавозимига ягона номзод қилиб кўрсатилди.

Мамлакат президенти лавозимига кенг фронтдан номзод кўрсатиш масаласи кўп ойлардан буён коалиция кундалик фаолиятининг асосий масалаларидан бири бўлиб келди. Уругвайдаги амал қилаётган сайлов системасига мувофиқ бир партия ёки коалициядан икки номзод кўрсатилишига йўл қўйилади. Бундай ҳолларда номзодлардан бири ўз партияси аъзолари кўпчилиги томонидан қўллаб-қувватланса, пировард натижада барча партия аъзоларининг овози шу номзодга берилади. Бироқ кенг фронт раҳбариятининг вакиллари ва Л. Сереньининг ўзи кўп марта таъкидлаганларидек, икки номзод кўрсатилишига йўл қўйиб бўлмайди, чунки бу аҳвол кучларнинг сочилиб кетишига, ички баҳслар ва келишмовчиликларга ҳамда оқибат натижада коалициянинг парчаланиб кетишига олиб келади.

◉ ТОКИО. Жанубий Кореяда уч ойдан кўпроқ қолувчи чет элликлар СПИД касаллиги текширишидан ўтишга мажбурдирлар. Матбуотнинг хабар қилишича, оппозициячи тинчлик ва демократия партияси киритган тегишли қонун лойиҳасини Жанубий Корея миллий мажлиси (парламенти) 299 овоз билан тўла маъқуллаган.

Жанубий Корея соғлиқни сақлаш министрлигининг вакили маълум қилишича, янги қонунни ҳаётга жорий этиш тартиби кейинроқ белгиланади. Чет эллик дипломатлар учун истисно берилиши эҳтимолдан ҳоли эмас.

Ҳозиргача Жанубий Кореяда 33 кишида СПИД касали аниқланган, улардан олти киши ўлган.

(ТАСС).

Донолар ватанпарварлик ҳақида

⊙ Бизни она янглиғ оқ ювиб, оқ тараган Ватанни севмоқ, бу, муқаддас бурчдир.

М. А. Шолохов.

⊙ Кимки умумий фалокат дақиқаларида Ватан ҳалоскорлигидан бошқа бирон-бир хаёлга борса, — у озод давлатда яшашга ҳақли эмас.

Ф. Клингер.

⊙ Саховатнинг энг буюк жасурликлари Ватанга муҳаббат туфайли келган.

Ж. Ж. Руссо.

⊙ Ҳар кимнинг ҳаёти Ватанга тегишлидир, бинобарин абжирлик эмас, балки росмана довюраклик унга фойда келтиради.

П. Нахимов.

⊙ Бизга ота-оналар, болалар, яқин хеш-ақраболар қимматлидирлар, лекин муҳаббат бобидаги барча тасаввурларимиз биргина «Ватан» отли сўзда мужассамлашган. Ватанга нафи теккудек бўлса, — ахир қайси виждонли одам унинг учун жон бермоққа иккиланар экан?

Цицерон.

⊙ Ватандан ташқарида бахт йўқ, ҳар ким жонажон ерида илдиз отсин.

И. С. Тургенев.

⊙ – Ватанпарвар — Ватанга хизмат қилаётган кишидир, Ватан эса бу аввалambор халқдир.

Н. Г. Чернишевский.

Болаликда денгизчи бўлишни ким орзу қилмайди дейсиз. Денгизчи бўлганлар эса умр бўйи фахр билан эслашади. Тошкент Денгиз мактабида ҳам флотда хизмат қилишни орзу қилган ёшлар анчагина. Яқинда бу мактабда учинчи ранг капитани А. Бичков раҳбарлигидаги матрослар делегацияси меҳмон бўлди.

⊙ СУРАТДА: А. Бичков бўлажак денгизчилар даврасида.

Е. Ботиров фотоси.

Уч мактуб

Ҳикоя

«САЛОМ Наргизахон! Ўзингиз ва уй ичларингиз соғ-саломат юришибдими, ўқиш ва ишларингиз яхшими! Ҳаммаларига мендан салом айтинг.

Ҳайрон бўлаётгандирсиз, хизматнинг саккиз ойини ўтказиб энди хат ёзаётганимга. Биласизми, кўп ўйладим: ёзайми ё ёзмайми деб. Анчагача ботинолмадим, билмадим нега. Рад жавобингиздан чўчирдим чоғи. Иродамни тўплаб охири қўлимга қалам олишга қарор қилдим. Барибир айтишим керак эди.

Сизни ҳар ўйлаганимда хотирамга даставвал университетга кираётган кунларимиз келади.

Ўзбек адабиётидан имтиҳон топширардик. Ҳамма ўзи билан ўзи овора. Аудитория жим-жит, гўё ҳеч ким йўқдек. Менинг ҳам бутун диққатим билетдаги саволларда. Айниқса иккинчи савол кўп ўйлантирарди. Турди Фароғийнинг ҳаёти ва ижоди. Аввал ўқигандим. Имтиҳон арафасида қайтариб қўймаганимдан жуда ўкиндим. Эслашга ҳаракат қиламан. Қани энди хаёлимга бир нима келса. Бир вақт кимдир шивирлади:

— Билмаяпсизми!..

Бошимни кўтардим. Кўзлари оҳуникидек чиройли қиз ҳамдардлик билан тикилиб турарди. Шундай меҳрибонлик билан боқардики... уни ҳеч нарса билан қиёслаб бўлмайди. Ташвишларим бир зумда чекинди. Юрагимнинг аллақаери «жиз» этгандек бўлди.

— Иккинчиси бироз қийнаяпти, — дедим билетни у томон суриб.

Саволга бир кўз югуртириб чиққач, аста гапира бошлади:

— Эшитинг, Турди Фароғий...

Икки оғизгина гапингиз қулоғимга кирдию, шоирнинг ҳаёти ва ижоди хотирамда тикланди. Сиз ҳамон нималарнидир куйиниб тушунтирардингиз. Мен энди ҳеч нарсани эшитмасдим: беғубор чеҳрангизга, ручка тутган нафис қўлларингиз ҳаракатига маҳлиё бўлиб қолгандим. Бир вақт нимадир тақиллашидан иккаламиз бошимизни кўтардик. Кўзойнак таққан кекса домла бизга «гаплашманг»лар дегандек бошини сарак-сарак қилди.

Ниҳоят, навбат менга келди. Тўғри, жавоб бердим шекилли, тўрт баҳо қўйишди. Коридорга чиқдим-у сизни кута бошладим. Қўлимдаги соатга қарайман: дақиқалар имиллаб ўтарди. Бир пайт эшик очилиб сиз кўриндингиз. Мени кўрдингизу, қўлингизни шодон кўтардингиз: «Беш!».

Уйга қайтгач кейинги имтиҳонга тайёрлана бошладим. Китоб ўқияпману, кўз олдимда сиз. Миямга ҳеч нарса кирмайди. Китобни ёпиб сизни ўйлайман. Сиз билан ёнма-ён юришни орзу қиламан. Ҳали тайёр эмасман-у, имтиҳон кунини орзиқиб кутаман.

Ўша куни эрта тонгда университетга ҳаллослаб бордим. Соат эндигина саккиз бўлибди-ю, келмай қолишингиздан қўрқаман. Юрагим гупиллаб урарди. Соат тўққизга яқин келдингиз. Негадир кўзингиз тушишидан уялиб ўзимни панага олдим. Қизиқ, сиз қалбимга қанчалар кириб борганингиз сари сиздан шунчалар қочадиган бўлиб борардим. Бу ҳол студентлик пайтларимизда ҳам давом этди. Иккинчи курсгача бирга ўқибмизу, дилимдагини айтишга бирон марта ҳам журъат этолмабман. Мен учун энг катта мукофот ҳар куни эрталаб жилмайиб сўрашишларингиз-у, лекция пайтлари майин қарашларингиз эди. Энди ўтган кунларни қўмсайман. Назаримда ўша дамлар бошқа қайтарилмайдигандек туюлади.

Наргизахон! Узоқ мулоҳазалардан сўнг дардимни сизга баён этишга журъат этдим. Ўринсиз айтган бўлсам фақат ранжиманг, илтимос. Малол келмаса суратингиздан юборсангиз, тоғу-тошларда ҳамроҳим бўлсин.

Умид билан жавоб кутиб қолувчи: Мурод. 26 май, 198...йил».

●

«Салом Наргизахон! Биринчи мактубимни ёзганимга бугун икки ҳафта бўлди. Жавобингни кутишга сабрим чидамади [балки умуман келмас]. Дилимдаги гапларни ҳозир айтмасам гўё кейин кеч бўладигандек.

Эсингиздами, ўтган йил ўнинчи октябрь куни курсдошлар Нодиранинг тўйига, яъни қиз ўтиришига бордик. Армияга кетишимга тўрт кун қолганди. Базм роса қизиди. Лекин менинг фикру-хаёлим сизда. Сиз оқ костюм-юбкада яна ҳам очилиб тўрда ўтирардингиз. Ўша куни бир ният билан боргандим. Сизни кузатиб қўйсам, гаплашиб олсам деган илинжда эдим. Кўзимиз кўзимиз билан тўқнашди. Бундан руҳланиб, олдингизга боришга чоғландим.

Шу пайт ёнингизда сочи узун, озғин йигит пайдо бўлди. Уни бир-икки марта университетда сиз билан кўргандим. Севинчга тўла юрагимда оғриқ пайдо бўлди. У эгилиб нимадир деди. Очилиб кулдингиз-да, бироз сурилиб унга жой бердингиз. Аста туриб кетишдан бошқа иложим қолмади.

Ҳанузгача ўйлайман: балки ўшадир дунёда энг бахтли йигит! Ундай бўлса... кечирим сўрайман.

Узр, анча вақтингизни олдим. Бироздан сўнг жанговар операцияни адо этгани кетамиз. Неча кунда қайтишимиз номаълум. Йўл олдидан негадир жуда ёзгим келди. Эҳтимол, фойдаси йўқдир. Шундай бўлса ҳам...

Ёзги имтиҳонларни муваффақиятли топшириб олишингизга тилакдошман.

Сизни соғинган Мурод.

9 июнь 198...йил».

●

«Салом Наргизахон! Жавоб хатини мен ёзаман деб ҳеч ўйламагандим. Уч кундирки Мурод орамизда йўқ. Уч кундирки каравотига қора лента тортилган. Почтадан хабар олгани кириб сизнинг имзоингизни кўрдиму, кўзларимга ёш қуйилиб келаверди. У буни қанчалар орзиқиб кутганди.

Мен хизматнинг биринчи кунидан буён Мурод билан бирга эдим. Ўқув қисмида сержантликка ўқигач, Афғонистонда ҳам бир взводга тушдик. Мурод билан сирдош бўлиб қолгандик. Ҳаммасини гапириб берганди. У сизни беҳад севарди. Бу ҳақда кейинчалик — Афғонистонга келгач, айтганди. Кейин... «барибир ёзиш керак» деди-ю, бир ойча иккиланиб юрди. Ва ёзди... Унга нима бўлди деб сўрарсиз. Фожиа мана бундай юз берди.

...Ўша куни сапёрлар билан бирга эдик. Улар майдонни миналардан тозалар, биз қўриқлардик. Ҳаво ҳаддан ташқари иссиқ. Кечга бориб ичадиган сувимиз тугаб, икки киши сувга кетди. Дарё бўйига энди яқинлашишган эдики, ўқ овози эшитилди. Ўша томон қарадик. Ўртоқларимиздан бири қалқиб кетди, иккинчиси уни ушлаб қоламан деганда, унга ҳам ўқ тегди.

Отишма бошланди. Душман бизни қуршаб олишга ҳаракат қиларди. Ҳаммамиз бир жойга йиғилиб мудофаага ўтдик. Кутилмаганда тепаликдан миномёт ўт очди.

— Мени паналаб туринглар, — деди Мурод. — Айланиб ўтиб миномётни тинчитишга ҳаракат қиламан.

Тошларни паналаб югурганча тепалик томон кетди. Ўттиз-қирқ қадам одимлагач, кўринмай қолди. Кўп ўтмай бирин-кетин икки граната портлади. Миномётнинг уни ўчди, аммо Мурод қайтмади. Икки киши хабар олгани кетди. Кўп ўтмай уни чалажон ҳолда олиб келишди. Маълум бўлишича иккинчи граната унга қарши отилган экан. Аъзои бадани илма-тешик бўлиб кетганди. Бошини қўлга олдим. Кўзларини очди. Лаблари аста шивирлади:

— Тошкентга борганингда ота-онамдан хабар олиб тур. Наргизадан хат келса... ойимга юборарсан.

Сўнгги сўзлари шу бўлди. Дўстим васиятига амал қилиб хатингизни ва суратингизни шу бугун уйга юбораман. Илтимосингизга биноан унинг суратини сизга юборяпман, хотира бўлиб қолсин. Афсус, шу хатингиз уч кун олдин келмади. Ҳеч бўлмаса бир армони кам кетарди. У сизни бутун борлиғи билан севарди. Буни ҳеч қачон унутманг.

Салом билан: Бурхон Аҳмедов.

12 июнь 198...йил».

Қандаҳор».

Равшан БОБОМУҲАМЕДОВ.

Бизнинг интернационалчи-жангчиларимиз

Хизматда тобланган

Тўпчилар душман позициясини аниқлаб ўққа тута бошлашди. Оппозицион кучлар ҳам артиллерияни ишга солишди. Кутилмаганда Шукрулло турган ерга яқин жойда снаряд портлади. Бошига нимадир қаттиқ урилди, кўзлари тинди ва ҳушини йўқотди.

У болалигида бўш-баёвгина эди. Оилада ўн икки фарзанд бўлиб, акалари Ватан олдидаги бурчларини ўтаб қайтишган, еттинчи ўғил — Шукрулло хизматни Афғонистонда адо этарди. Қадрдон дўсти, синфдоши Эгамназар ўртоғига ҳазиллашиб:

— Сенинг беозорлигинг менинг тўполончилигимга қўшиб юборилса иккимиздан ўртамиёна, яхшигина одам чиқади, — дерди.

Икки ўртоқ бир кунда армияга чақирилишди. Аввалига бир қисмда бўлишди, кейин бўлинишди. Бири Афғонистоннинг у вилоятига, бошқаси бу вилоятига тушди. Лекин бир-бирлари билан хат орқали хабардор бўлиб туришди.

...Шукрулло ўзига келиб қийинчилик билан ўрнидан турди. Устига тўкилган тупроқни қоқиб ташлашга ҳам ҳоли қолмаганди. Дарвоқе, қуролдошлари омонми? Чор-атрофга кўз югуртирди: «Хайрият, ҳаммалари тирик!».

Йигитлар тезда яна жанговар ҳолатга келди. Тўпнинг ишдан чиққан қисмларини созлаб жангни давом эттиришди. Операция муваффақиятли ўтди. Кечқурун командир бошқа солдатлар қатори Шукрулло Мирвосиловга ҳам жангда кўрсатган матонати учун ташаккурнома эълон қилди.

...Икки йилдирки, Ғалаба байрами кунлари янгийўллик Шуҳрат Лолаев ва самарқандлик Шуҳрат Назаровлар Тошкентга — Шукруллонинг уйига меҳмон бўлиб келишади, номаълум солдат қабрини зиёрат қилиб, интернационал бурчини адо этишда ҳалок бўлган дўстларини ёд этишади.

Шукрулло хизматдан қайтгач, яна ишчи коржомасини кийди. У Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонасида ишлаяпти.

Алишер САЪДУЛЛАЕВ.

Солдат қўшиқлари

Қатра

Солдат қўшиқларини ўрганиш оғир.

Икки йил сувдай оқиб ўтиб кетади. Ротада бир қўшиқни куйлаган ўзбек, қозоқ, арман, рус йигитлари уйга армияда айтган қўшиқларини ҳам олиб қайтишади. Совғалар эга-эгасини топиб кетади. Нишонларга катта ука, фуражкага кенжа ука эга чиқади, фақат қўшиққина, солдат қўшиғигина ўзида қолади. Собиқ солдат ҳарбийда ўтган йилларини эслаб: «Бизнинг рота жангчилари «Катюша»ни, «Йиғлама қизгина»ни севиб айтишарди» дейди. Қуролдошларининг номини тилга олади. Ва юрагида сақлаб келган солдат қўшиғи уйғониб кетади. Бу қўшиқни ўзи ўтирган даврадан олиб чиқиб кетади. Ярим кеча. Кимсасиз кўчада солдатнинг қўшиғи беҳосдан янграб, уйқусини бузади:

— Ким бу, бўкираётган! — одамлар ўз оромларининг бузғунчисига дакки бера бошлашади. — Уялмайсизми, одамлар ухлаяпти!

Ҳа, ҳа, одамлар ухлаяпти. У бўлса... Ахир, у шу одамларнинг оромини қўриқлаб, ўрганди-ку бу қўшиқни. Тинчлик қўшиғи-ку бу! Солдат жим бўлади. Энди у ичида давом эттиради.

Солдат қўшиқларини унутиш оғир...

ОЛЛОЁР.

Мукофот эгасини топди

Саъдулла Тошкент совет савдоси техникумининг технология бўлими учинчи курсида ўқиётганида ҳарбий хизматга чақирилди. У аввал десант ўқув қисмида тайёргарликдан ўтди. Сўнгра Афғонистон Республикасида хизматни давом эттирди.

Ботир сержант афғон диёрида бир неча операцияларда қатнашди. Озиқ-овқат ва бошқа зарур ашёларни керакли жойга ўз вақтида беталафот етказишда алоҳида намуна кўрсатди.

Интернационалчи-жангчи Акмал Икромов районидаги 197-ўрта мактабда ўқиб юрган кезларидаёқ ҳарбий ишга меҳр қўйганди. Армияда муносиб солдат бўлишга ўзини тайёрлади. Садулла Умаров ниятига етди. У армия синовидан шараф билан ўтди.

Ўтган йили кузда запасга бўшатилган собиқ жангчи техникумда ўқишини давом эттиряпти. У ҳозир тўртинчи курс талабаси. Диплом олишига бир неча ойгина қолди.

Яқинда Умаровлар хонадонига қувончли хабар келди. Ҳарбий хизмати давомида бурчини аъло даражада адо этганлиги, алоҳида намуна кўрсатганлиги учун СССР Олий Совети Президиумининг Фармонига биноан «Ҳарбий хизматда ўрнак кўрсатганлиги учун» медали билан тақдирланди.

Қаюм ҚОСИМОВ.

⊙ СУРАТДА: Саъдулла Умаров онаси билан.

З. Соколов фотоси.

Келинг, бир кулишайлик

Хандалар

— Қани айтинг-чи, самолётдан сакраганингизда парашют очилмай қолса нима қиласиз?— деб сўради командир ёш солдатдан.

— Алвидо, онажон, деб қичқираман.

* * *

— Нега кир кийимларингни қутига жойлаяпсан? — деб сўради сержант солдатдан.

— Онамга посилка қилмоқчиман, яхшилаб ювиб, қайта жўнатадилар.

* * *

Ҳарбий хизматга янги келган солдат ўртоғидан сўради:

— Мабодо командиримиз эски танишинг эмасми?

— Йўқ, нима эди?

— Ахир у сенга навбатсиз икки сутка «наряд» эълон қилди-ку?

ДУНЁ ХАБАРЛАРИ

ТАСС мухбирлари ёзадилар

Дўст бошига иш тушганда...

БИРДАМЛИК

Социалистик мамлакатларнинг халқлари Совет Арманистони бошига тушган кулфатни кўнгилларига яқин олдилар. Қардош партиялар бошлиқларининг Совет раҳбарияти номига юборилган мактубларида чуқур ҳамдардлик билдирилди, оддий граждaнлар совет элчихоналари ва консулхоналарига кўпдан-кўп телеграммалар юбордилар ва телефон орқали таъзия изҳор этдилар, шундан кейин эса Польша, Чехословакия, Болгария, ГДР, Монголия, Куба, ХХР ва бошқа мамлакатлар амалий ишларга киришдилар. Юқоридан бирон-бир даъватларни кутиб турмай, Арманистонда содир бўлган офатнинг миқёсларини идрок этиб, маблағ, буюмлар йиғишга киришилди, зилзиладан жабр тортганлар учун ўз ихтиёри билан қон топшириш бошланди. Ҳукумат органлари, Қизил крест иттифоқлари, жамоатчилик ташкилотлари ана шу хайриҳоҳлик ва бирдамлик ҳаракатларини йўналтиришга киришдилар. Йиғилган маблағ ва буюмларни офат рўй берган жойларга жўната бошладилар. Социалистик мамлакатлардаги минг-минглаб врачлар, бинокорлар ва кончилар турли ташкилотларга мурожаат этиб, арман халқига ёрдам бериш учун жўнатишни илтимос қилдилар.

Сўнгги кунларда Варшава ва Прага, София ва Будапештдаги ўзига хос аломатлардан бири шуки, шифохона ва амбулаториялар ҳузуридаги қон топшириш пунктларида навбат кутаётган одамлар пайдо бўлди. Одамлар ҳаёт-мамот манбаи бўлган ўз қонларини сахийлик билан топширмоқдалар. Польшада 2 минг литрдан кўпроқ донор қони, Чехословакия, Венгрия, Болгария ва бошқа мамлакатларда неча юз литрдан қон йиғилди.

Ереван яқинида Югославиянинг ҳарбий транспорт самолёти ҳалок бўлганлиги тўғрисидаги қайғули хабарни эшитганингда, уруш йиллари Югославия билан бизни бирлаштириб турган қонқардошлик туйғулари, умумий фожиага дахлдорлик ҳис-туйғулари хаёлга келади. Ана шу жудолик нечоғлик дил-дилни ўртаб кетмасин, Югославия томони ҳозир Арманистон учун ниҳоятда зарур бўлиб турган бетон ва арматурани қирқиш аппаратларини, вайроналар босиб қолган одамларни қидириш учун детекторларни, хуллас, Скопледан бориб Арманистонда ишлаётган 125 қутқарувчи учун, фалокатга учраган самолёт етказиб беролмаган жами зарур нарсаларни зудлик билан яна жўнатишга тайёр эканлигини айтди.

Болаларнинг меҳр-оқибати киши кўнглини тоғдек кўтаради. ЧССР давлат банкидаги Арманистонга ёрдам фондига бир ярим минг крона пул ўтказилди, бу маблағни Оломоуц шаҳридаги мактаблардан бирининг бошланғич синф ўқувчилари эски қоғозларни топшириш эвазига топган пулларидан юборганлар.

Қардош мамлакатлардан неча миллионлик пул маблағлари, юзлаб тонна турли юклар, минг-минглаб номдаги товарлар йиғилди ва Арманистонга жўнатилди, бу саховат жароҳатланганларнинг азоб-уқубатини енгиллаштириши, табиий офат рўй берган шаҳар ва қишлоқлардаги ҳаётни нормал изга солишга ёрдам бериши мумкин. Аммо қилинган ишларга якун ясашга ҳали эрта, чунки, газеталардаги ҳар бир янги хабар, офат рўй берган жойда суратга олинган ҳар бир телевизион тасвир социалистик мамлакатлар халқининг қаттиқ зилзила оқибатларини бартараф этишга қўшаётган ҳиссасини кўпайтирмоқда.

Шу йилнинг декабрь ойидаги кунлар тарихимизга қайғули саҳифа бўлиб киради. Спитак, Ленинакан ва Кировакан шаҳарларида яшаган кўп кишилардан жудо бўлиб қолдик. Жудолик дарди ҳамиша кўнглимизни тиғлаб тураверади. Бошқа мамлакатларнинг қардошлик ёрдами тўғрисидаги хотира ҳам сира дилимиздан ўчмайди.

Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатларида

● ҚОҲИРА. Мисрнинг Асют шаҳрида бўлиб ўтган мамлакатдаги диний экстремист гуруҳларнинг фаолиятига қарши норозилик намойишида мингдан ортиқ киши қатнашди, деб хабар беради МЕНА агентлиги. Асют университетининг студентлари уюштирган ана шу намойиш иштирокчилари мусулмон руҳонийларининг террорчилик усулларини қораладилар.

Намойиш мусулмон руҳонийларининг яқинда Қоҳиранинг айн-Шамс районида тартибсизлик чиқаришга уринганлиги муносабати билан ўтказилди. Хавфсизлик кучлари аралашганлиги натижасида экстремист ташкилотларнинг 63 аъзоси қамоққа олинди ҳамда портловчи модда, шунингдек кўп миқдорда қурол-яроғ ва ҳукуматга қарши варақалар мусодара қилинди.

● БАЙРУТ. Саудия Арабистонининг пойтахти Эр-Риёдда Сурия президенти Ҳафиз Асад билан Саудия Арабистони қироли Фаҳд ўртасидаги музокаралар тугади. Саудия Арабистонининг САП ахборот агентлиги хабар беришича, томонлар араблараро муносабатларнинг кенг доирадаги масалаларини ва ҳозирги замоннинг долзарб муаммоларини муҳокама қилдилар.

Ливан матбуотининг маълумотларига кўра, музокараларда Ливандаги вазиятни бартараф этиш масаласи муҳим ўринни эгаллади. Давлат бошлиқлари Фаластин Миллий кенгашининг Жазоирда бўлиб ўтган фавқулоддаги сессияси қарорлари ҳамда Эрон билан Ироқ ўртасида жанг ҳаракатлари тўхтатилганлиги муносабати билан региондаги вазиятнинг ривожланишини кўриб чиқдилар. Мисрнинг араб мамлакатлари уюшмасига аъзолигини қайта тиклаш эҳтимоли ҳам муҳокама қилинди. Маълумки, Исроил билан Кэмп-Девид аҳдлашувларини Миср Араб Республикаси 1979 йил март ойида имзолаганидан кейин унинг уюшмага аъзолиги тўхтатиб қўйилган эди.

КАЛЕЙДОСКОП

ЎЗИ КУТМАГАН ЭДИ

Норвегияда печка билан иситиладиган уйлар ҳали ҳам жуда кўп. Уларнинг эгалари қишга тайёрланиб, ёғоч саржинларини олдиндан ғамлаб қўядилар. Аас шаҳридаги қишлоқ хўжалиги институтининг студентларидан бири буни шуҳрат қозониш мақсадида қилганми, йўқми айтиш қийин. Ҳар ҳолда у эзгу ният — пенсионерларга қишга тайёрланишда ёрдам бериш ниятида ёғочларни саржинларга тахлаган эди. Буни қарангки, у баландлиги 12,19 метр баландликдаги саржинни тахлаб, Гиннеснинг Рекордлар китобига ёзилибди.

ТЕНГҲУҚУҚЛИЛИК ЙЎЛИДАГИ ҒОВ

Япония пойтахтида истиқомат қилувчи аксарият ёш аёллар хотин-қизларнинг жамиятда тутган ўрнига анъанавий нуқтаи-назардан қарайдилар. Токио муниципалитети ўтказган тадқиқот натижалари ана шундан далолат беради. Эълон қилинган маълумотларга қараганда, жавоб берганларнинг 80 процентдан зиёди эркаклар билан хотин-қизлар ўртасида тўла тенг ҳуқуқлиликни ўрнатиб бўлмайди, деб ҳисоблайди. Уларнинг фикрига қараганда ожизалар энг аввало рўзғор юмушлари билан, болаларни тарбиялаш билан шуғулланишлари, эркаклар эса ўзларини тўла ишга бағишлашлари керак. Ёш токиоликларнинг кўпчилиги «ишбилармон аёл» образи уларга маъқул эмаслигини, бўлажак умр йўлдошлари яхшигина уй бекаси бўлишини исташларини айтишган.

КУТИЛМАГАН «МЕҲМОН»

Гамбурглик (ГФР) уй бекаси Герда Тизенгаузен ўз одатига кўра боғига чиқиб, атиргулларни кўздан кечира бошлаган эди. Кутилмаганда гуллар орасидан илон бош кўтариб, таҳдид билан вишиллай бошлади. Аёл киши қўрқиб кетганидан уйга қочиб кириб, телефон орқали полициячиларни чақирди. Етиб келган полициячилар довдираб қолган бўлишларига қарамай боққа каттагина кўзойнакли илон кириб қолганлигини аниқладилар. Маҳаллий ҳайвонот боғининг ходими илонни тезда ушлаб олди. Бир неча кун муқаддам портга ёғоч ортилган кема келган эди. Эҳтимол, илон ёғоч ковагига кириб олган ва юк билан бирга қирғоққа туширилган бўлиши мумкин.

Республика бўйлаб

МАГАЗИНЛАР ИЖАРАГА ОЛИНДИ

Янгиқўрғон район матлубот жамиятига қарашли тўртта магазин омборлари неча йиллардан бери ўтмас молларга тўлиб-тошиб ётар эди. Энди ана шу моллардан қутилишди. Пештахталарда фақат харидоргир молларни кўрасиз.

Бундай ўзгаришлар магазинлар ижарага берилгач, атиги бир ой ичида рўй берди. Ижарачилар ўзларининг барча ишларини тубдан қайта қуришди. Харидорни фаол излашга, унинг эҳтиёжини ўрганишга катта аҳамият берилмоқда. Хўжалик моллари магазини пудрат усулида ишлашга ўтаётганида унинг мудирига 139 минг сўмлик товар олишни таклиф қилишди. У товар билан танишгач, шу заҳотиёқ 29 минг сўмлик ўтмас матоҳни базага қайтариб берди. Илгари савдо ходимларининг қадами етмаган узоқ қишлоқларда ҳам керакли моллар билан анча-мунча савдо қилиб қўйишди.

Ҳамма ерда тежамкорликка риоя этишмоқда: ижарачилар, агар шахсий енгил машинадан фойдаланиш мумкин бўлса, юк машинасида юзлаб километр йўл босиб юрмайдилар. Электр энергияни тежаш, молларни сақлаш ва уларни ўрашни қатъий кузатиб борадилар.

Ижарага олинган магазинларда товар обороти ҳажмлари ортганлиги, сотувчиларнинг эса маоши кўпайганлиги амалга оширилган ишларнинг қонуний якуни бўлди.

(ЎзТАГ мухбири).

ФАХРИМИЗ, ҒУРУРИМИЗ

Адиб ижодига чизгилар

Дўсту қадрдон қирғиз халқининг адабиёти Совет ҳокимияти йилларида шаклланиб, тематик диапазони кенгайди, қаҳрамонлар галереяси бойиди, янги адабий жанрларда — проза ва драматургияда бақувват асарлар яратилди. Айниқса 50-йилларга келиб, проза жанри юксак чўққиларга кўтарилди.

Адабиётга эллигинчи йилларда кириб келган Чингиз Айтматов ўзининг ёрқин таланти ва жозибадор асарлари билан совет китобхонлари қалбини ром этди, уларнинг меҳру-муҳаббатини қозонди.

Иттифокимиздагина эмас, чет эллардаги миллионлаб китобхонларнинг ҳам муҳаббатига, Луи Арагон, Мухтор Авезов, Расул Гамзатов, Комил Яшин, Николай Тихонов, Эдуардас Межелайтис, Зулфия сингари сўз санъати кўркам сиймоларининг юксак баҳосига мушарраф бўлган Чингиз Айтматов Шарқ классик ва Европа адабиёти анъаналарини, рус адабиётининг анъаналарини ижодий ўзлаштирди. У қирғиз адиблари Аали Тўқамбоев, Туғулбек Сидиқбеков ҳамда Лев Толстой, Максим Горький, Александр Фадеев, Михаил Шолохов, Александр Твардовский, Леонид Леонов сингари рус прозаси усталарининг ғоявий ўткир, шаклан ихчам, мазмунан баркамол асарларидан маҳорат сирларини ўрганди.

Ёзувчи ўзининг рус адабиётига бўлган чексиз муҳаббатини, қалб туйғуларини «Севги иқрори» сарлавҳали мақоласида қуйидагича ифодалайди:

«Соҳилларини кўз илғамас рус адабиётининг поёнсиз уммонида Толстойнинг донишлигию ва образларининг руҳий мураккаблигини, Шолохов драматизми ва Шолохов характерларининг ёрқинлигини, Горький ва Маяковскийларнинг инқилобий романтикасини, Чеховнинг ҳадсиз инсонпарварлигини ва Бунининнинг оламни ҳис қилишдаги нозиклигини, Фадеевча коммунистик ва Твардовский поэзиясининг бепоёнлигини ҳамда Леоновга хос интелектуалликни ғоят севаман.

Бироқ бу ҳаммаси эмас...

Кишига ўзининг туйғуларини охиригача айтиш, ҳатто энг ардоқли кишиси олдида ҳам кам муяссар бўлади. Кўп нарсалар қалбингда қолиб кетади. Менинг учун рус адабиёти Ватан тушунчасига баробар. У Ватанимизнинг катта бир бўлаги. Мен уни худди Ватаним каби севаман ва бу севгим билан ҳамиша фахрланаман.

Чингиз Айтматов ўзининг «Бўтакўз», «Сомон йўли», «Байдамтол соҳилларида», «Сарвқомат дилбарим», «Жамила», «Оқ кема», «Соҳил бўйлаб чопаётган олапар», «Асрга татигулик кун», «Қисмат» сингари кўплаб қисса ва романлари, ўнлаб ҳикоялари билан қирғиз совет прозасининг тараққиётига муносиб ҳисса қўшди. У қирғиз совет адабиётидагина эмас, балки кўп миллатли совет адабиётида ҳам новатор адиб сифатида эътироф этилди. Шу сабабли ёзувчининг юксак ғоявий, бадиий баркамол асарлари чет эллардаги прогрессив ёзувчилар диққатини ҳам ўзига қаратди. Қирғиз адибининг машҳур асари «Жамила»ни рус тилидан француз тилига таржима қилиб, нашр эттирган Луи Арагон, мазкур қиссани социалистик реализм адабиётининг ғоят гўзал намунаси сифатида юксак баҳолади.

Европалик адабиётшунос олим Роллан Пьер қирғиз ёзувчисининг «Алвидо, Гулсари» қиссасининг нашр этилиши муносабати билан ёзган мақоласида: «Бу ёзувчининг ўзига хос томони — у инсоннинг интим туйғуларини, ички оламини бекаму-кўст тасвир этади», деб ёзса, вьетнам олими Ле Винь Куок «Дўстлик ифодаси» мақоласида «Чингиз Айтматов қиссалари бошқа совет ёзувчиларининг асарлари билан бир қаторда ўз мамлакати, халқ ҳаётини чуқур акс эттиришга уринаётган вьетнам ёзувчилари учун тажриба мактаби вазифасини ўтайди» деб таъкидлайди.

Чингиз Айтматов яратган қаҳрамонлар — «Жамила» даги Жамила ва Доннёр, «Сарвқомат Дилбарим»да Асал ва Илёс, «Биринчи муаллим»даги Дуйшен ва Олтин, «Алвидо Гулсари», «Юзма-юз», «Оқ кема», «Бўтакўз», «Асрга татигулик кун», «Қисмат» асарларининг қаҳрамонлари кундалик турмушимизда ҳар куни дуч келадиган кишилардир. Ёзувчи ана шу оддий кишиларнинг ўзига хос характерини, уларнинг жуда бой ва мураккаб ички оламини ғоят маҳорат билан тасвирлаб беради.

Маълумки, адиб ўттиз йиллик ёзувчилик фаолияти давомида жуда кўп очерк, адабий-танқидий мақолалар туркумини яратди. Улар орасида ёзувчининг ирригация, чорвачилик ва халқ хўжалигининг бошқа муҳим тармоқларига оид проблематик мақолалари, сиёсат, ёзувчилик маҳорати ва бадиий ижод сирлари, атоқли сўз санъаткорларининг ҳаёти, совет адибининг ижтимоий-сиёсий ҳаётдаги ўрни ва бурчи тўғрисидаги асарлар мавжуддир. Бу ўринда унинг «Хельсинки руҳи», «Дўстлик ва гуманизмни куйлаб», «Коммунистнинг ёрқин образини яратамиз», «Келажак олдида масъулмиз» «Пушкин ҳақида», «Россия фарзанди», «Истеъдод», «Белорус биродарим», «Виждон сарбони», «Мухтор Авезов ҳақида сўз» ва ниҳоят, Иссиқкўл форуми ўтказилиши муносабати билан эълон қилинган қатор сиёсий публицистик мақолалари фикримиз далили бўла олади.

Чингиз Айтматов ўзбек адиблари яратган ва яратаётган турли жанрдаги асарлар билан жуда қизиқади. У ўзбекистонлик ҳамкасблари қўлга киритаётган ижодий ютуқлардан завққа тўлиб, уларни янги зафарларга даъват этади, у ёки бу асар ҳақидаги ўз фикр ва мулоҳазаларини гоҳ шахсий учрашувларда, гоҳо эса дўстона мактубларида баён қилади.

Чингиз оға ўзбек совет адабиётининг жонкуяр ташвиқотчиси ва маслаҳатгўйи сифатида ҳам машҳур. «Манас» эпосининг таржимони шоир Миртемир, эпос таржимасининг ютуқ ва заиф томонлари ҳақида ўз қимматли мулоҳазалари билан иштирок этган қирғиз адиблари орасида Чингиз Айтматов ҳам бўлганлигини ифтихор билан ёзган эди.

«Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчилари билан алоқа қилувчи Совет комитетининг масъул раҳбарларидан бири бўлган адиб шу ташкилотнинг 1964 йил 12 март куни Тошкентда бўлиб ўтган навбатдаги мажлисидан сўнг берган интервьюсида «Биз Шарқ халқлари адабиётидаги прогрессив қанотнинг кучайиб боришига, илғор тенденцияларнинг мустаҳкам илдиз отишига ёрдамлашишимиз керак», — деб айтган эди. Шарқ адабиёти ҳақида сўзлар экан, хаёлан кўҳна мозийга саёҳат қилиб, Ўрта Осиё халқларининг классик адабиёти ва маданияти ҳақидаги ўйларини қоғозга туширади. У ўзининг «Бахтиёр меросхўрлар» номли мазмундор мақоласида Шарқнинг буюк санъаткорлари сафида ўзбек классик адабиётининг ифтихори, шоир ва мутафаккир Алишер Навоийнинг муборак номини тилга олади. Фақат социалистик тузум туфайли, Абу Али ибн Сино, Рудакий, Алишер Навоий, кейинроқ эса Махтумқули, Абай, Тўхтағул ва Шарқнинг жуда кўп улкан санъаткорларининг номи ҳамда ижоди, кашфиёти йўқолмади, улар асрлар оша авлодларга мерос бўлди, тафаккур уфқини юлдуздек ёритди».

Комил Яшин, Зулфия, Ҳамид Ғулом, Воҳид Зоҳидов, Шукрулло, Одил Ёқубов сингари пешқадам ўзбек адибларининг дил сўзларида Чингиз Айтматов ижоди хақли суръатда юксак баҳоланади.

Таниқли драматург, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, академик Комил Яшин «Саодат куйчиси» сарлавҳали мақоласида Чингиз Айтматов қаламига мансуб асарлар ҳақида гапириб, улар орасида ёзувчининг «Оқ кема» қиссасини кўп миллатли Совет адабиётида эътиборли воқеа бўлганлигини айтган эди.

Маълумки, улкан сўз санъаткорлари ўз ижодларида нақадар катта ва мислсиз зафарларни қучмасин, бари бир улар ўз фикрларини, қарашларини, ҳаёт ва жамият тўғрисидаги кузатишларини тўлароқ ифода этиш йўлида доимо ижодий изтироб оташида қовуриладилар, тинимсиз изланадилар, гоҳо ўзлари кашф этган шакллар, ўзлари яратган услублардан воз кечадилар.

Чингиз Айтматовнинг ижодий фаолияти ҳам юқоридаги фазилатдан мустасно бўлмай, у айни пайтда такрорланмас ижоди ва ўзига хос новаторона услуби билан бадиий ижод жараёнига таъсир ўтказиб келмоқда.

Чингиз Айтматов ўзининг серқирра ижоди билан қирғиз ёзувчилари ижодигагина эмас, балки ўзбек адабиётининг Ўлмас Умарбеков, Ўткир Ҳошимов, Учқун Назаров сингари талантли вакиллари ижодига ҳам самарали таъсир ўтказиб келмоқда. Ёзувчининг бадиий асарлари асосида экранлаштирилган «Довон», «Биринчи ўқитувчи», «Жамила», «Сомон йўли», «Қизил олма», «Оқ кема» сингари ўнлаб фильмлари тошкентлик томошабинлар олқишига сазовор бўлди. Сўнгги йилларда Чингиз Айтматов қаламига мансуб бир қатор бадиий асарлар республикамиздаги турли театр коллективлари томонидан саҳналаштирилиб, ўзбек томошабинларига тақдим этилди.

Қирғиз адибининг ўзбек ижодкорлари билан мавжуд алоқалари эса Совет Ўрта Осиёси халқларининг адабиётлари ўртасида ҳам адабий алоқалар ривожланиб бораётганлигидан далолат беради. Икки халқ адабиёти вакиллари ўртасидаги бу муносабатлар халқларимиз орасидаги қардошлик ва дўстлик ипларини тағин ҳам мустаҳкам бўлишига хизмат қилади.

Ш. УСМОНОВ,
Ш. МИРЗАЕВА,
филология фанлари кандидати, доцентлар.

⊙ СУРАТДА: Чингиз Айтматов ижодкор дўстлари билан.

Н. Шарипов фотоси.

Табиат — инсон онаси

Сайёрамизда иқлим ўзгарадими?

- ⊙ Орол денгизида нима гап?
- ⊙ Об-ҳаво атмосфера циркуляциясига боғлиқми?
- ⊙ Музликлар нима учун қариб боряпти?
- ⊙ Гул диёр чўлга айланмайди.
- ⊙ Иқлим билан боғлиқ муаммолар.

Ҳозирги пайтда иқлимнинг ўзгаришига бефарқ қарайдиган одамни учратиш қийин. Чунки инсоннинг ҳаёт-мамоти, саломатлиги кўп жиҳатдан иқлимнинг қандай бўлишига ҳам боғлиқ. Асримизнинг 70-йилларидан бошлаб сайёрамизнинг кўпгина жойларида об-ҳавонинг кескин ўзгариши тўғрисидаги маълумотлар матбуотда тез-тез ёритиладиган бўлиб қолди. Қарабсизки, ўтган қишда АҚШда шунақанги қаҳратон совуқ бўлдики, ҳатто одамлар музлаб қолди, шу вақтнинг ўзида Антарктидада ёз илиқ келиб, музтоғлар бирин-кетин ажралиб чиқиб, океанда кемалар қатновини қийинлаштириб қўйди ва ҳоказолар.

Хўш, нима учун иқлим бунчалик ўзгарувчан бўлиб қолди, бу инсон фаолиятининг табиатга салбий таъсири натижаси эмасмикан? Хўш, Ўрта Осиё иқлимига нима бўлаяпти?

Шуни таъкидлаймизки, у аввал ва кейин ҳам субтропик континентал бўлиб қолади. Бу демак, бизнинг территория Совет Иттифоқининг бошқа жойларига нисбатан қуёш нурларини кўпроқ қабул қилади. Бундан ташқари, улкан Қорақум ва Қизилқум чўлларининг ёз ойларида мисоли Саҳрои Кабирдек қизиб кетиши ундан шимолда ва шарқдаги воҳаларга катта таъсир кўрсатади. Ўлкамиздаги сув ҳавзалари, шу жумладан Орол денгизи бу жазирамани уларнинг фақатгина қирғоқ бўйларидагина бироз сусайтиради. Йирик воҳаларимиз, боғу-роғлар, экинзор далалар, хиёбон ва истироҳат боғлари фақатгина Арктикадан ва Атлантика океанидан келаётган совуқ ҳаво оқимларигина ҳаво ҳароратини кескин пасайтириб, ёғин келтиради. Баъзида эса, совуқ оқими ёз ойларида қизиб ётган пасттекисликлар устидан бутунлай билинмасдан ўтади, чунки у пастки қисмида тезликда исиб, қурий бошлайди. Кўпроқ совуқ оқим ўз кучини тоғларда кўрсатади, осмону фалак бирпасда намликка тўйинган булутлар билан қопланиб, шиддат билан ёмғир ёки қор ёғади. Намликка бой ҳаво оқимлари ўзлари билан Орол денгизи устидан кўтарилаётган буғларни ҳам олиб кетадилар. Лекин бу буғлар умумий нам ҳавонинг бори-йўғи 2 фоизини ташкил этади.

Ёз ойлари ҳарорат 45—49 даражага етганда ўлкамизда иссиқ ҳаво ҳукм суради. Ёзимизнинг жазирама бўлишида жанубдаги қўшниларимиз — Эрон, Афғонистон ва Яқин Шарқдаги чўлларнинг ҳам таъсири бор.

Ўлкамиз қиши мамлакатимизнинг бошқа субтропик районлари — Закавказье, жанубий Қримга нисбатан бироз совуқроқдир. Пасттекисликларда айрим қаҳратон қишларда ҳарорат минус 31 даражагача пасаяди. Баъзи йиллари дарёлар ва шу билан биргаликда Орол денгизи музлайди. Қиш ойларида қор ва муз маликасининг ҳукмронлик қилишига асосий сабаб, ўлкамизнинг шимол томонидан ҳаво оқимларига очиқлигидир.

Энди Орол денгизи устидаги илиқ ҳаво устуни ҳақида. Дарҳақиқат, Орол денгизи музламаган пайтида унинг устида намга тўйинган илиқ «қалпоқча» мавжуд бўлади. Бу қалпоқчанинг баландлиги 100—200 метр бўлса-да, келаётган нам совуқ ҳаво уни босиб ўтиб, таркибини ўзгартирмасдан йўлида яна равона бўлаверади. Шундай экан, денгиз устидаги «қалпоқча»нинг таъсири фақат Орол бўйидаги жойларга бўлиб, Ўрта Осиё иқлимига ҳеч қандай тааллуқли жойи йўқ.

Сайёрамизнинг бошқа жойларидек, ўлкамиз иқлими тебраниб туради. Шу сабабли иқлимда ҳам «илиқ», «совуқ», «қуруқ», «нам» даврлар бўлади. Шундай даврлар алмашганда одатда кексаларимиз «бунақаси ҳеч бўлмаганди», деб қўйишади. Кўпчилик бу йилги июнь ойидек жазирама кунларни эслашолмайдилар. Ваҳоланки, шундай жазирама ой Тошкентда 1889, 1893, 1902, 1966, 1977 йиллари кузатилган.

Баъзи бир журналистлар кейинги йиллар ёз фаслида ёмғирнинг ёғишини ҳам Орол денгизининг қуриши билан боғлайдилар. Аммо 1898 йилдан бери ҳар ўттиз йил ичида тўққиз мартадан худди шундай серёғин ёзлар бўлган. Шунга ўхшаш бултур октябрь ойида эрта ёққан қорни ҳам денгиз сувининг камайиши билан тушунтирадилар. Аммо октябрь ойида Орол бўйидаги экологик ҳалокатдан илгари ҳам қор ёққан.

Иқлимнинг ўзгариши асосан атмосфера циркуляциясига боғлиқ. У эса, ҳар 25—30 йилда хилма-хилланиб туради. 1958 йилдан бошлаб ёз ойлари ўлкамизга совуқ оқимларнинг хуружи анча камайди. Шу сабабли ёзги ҳароратнинг ўсиши кузатилаяпти. Тошкентда кейинги 30 йил (1958—1987 йиллар), ундан олдинги даврга (1928—1957 йиллар) нисбатан ҳаво ҳарорати 1,1 даража юқори келди. Ўлкамиз иқлимидаги бу ўзгаришлар мамлакатимизнинг бошқа районларида ҳам кузатилди. Аммо бизнинг регионда ёзги ҳароратнинг юқорироқ келиши кўпроқ Қизилқум ва Қорақум чўлларининг мавжудлиги туфайли анча сезиларли бўлди. Кейинги 30 йил ичида агар қаҳратон (1968—1969 йилдаги) қишни ҳисобламаганда, қиш анча илиқ келадиган бўлиб қолди.

Иқлимдаги бу ўзгаришлар гўзал табиатимизнинг жамолига салбий таъсир кўрсатди. Қиш даврида ёғадиган қор миқдорининг камайиши об-ҳаёт макони дарёларимиз онаси бўлган музликларнинг тўйинишини камайтирди. Ёзги ҳароратнинг юқори келиши уларни кўпроқ эриб, «озиб» кетишига ёрдам берди. Айтилган гапларга Олой тоғларининг Абрамов музлигидаги кузатишлар исбот бўлаолади. Бу ерда кейинги 20 йил ичида фақатгина 3 йил музлик массаси кўпайиб, қолган 16 йил ичида эса, эриш тўйинишга нисбатан устун келган. Бу ҳол ўлкамизнинг барча музликларида кузатилиб, улар қисқариб кетаяптилар. Бу нарса муз сувлари тўйинувчи Вахш ва Зарафшон дарёларининг оқимини анча оширди. Шу билан биргаликда, қор сувлари билан тўйинувчи дарёлар оқими камайиб кетди.

1986 йилдан бошлаб мавсумий қорлар миқдори бироз ошганлиги сабабли, дарёлар анча сersув бўлиб қолди. Кейинги йиллари Ўрта Осиёда, сайёрамизнинг кўпчилик жойларидек, метеорологик элементларнинг ўзгарувчанлиги анча ошди. Бу нарса шу давр иқлимининг асосий белгисидир.

Иқлимнинг ўзгаришида инсон фаолиятининг таъсири борми? Ҳа бор, лекин бу Ўрта Осиёда ҳам кам миқёсдадир. Кўп йиллик об-ҳаво кузатишлар натижасида, Тошкент ва Фарғона шаҳарларида аҳоли сонининг кўпайиши билан боғлиқ энергия сарфланишининг ошиши натижасида ҳароратнинг 1 даражага ошганлиги аниқланди.

Табиатга таъсир оқилона бўлиши зарур, чунки унинг табиати нозик. Анча вақтгача дунёдаги илмий-техника юксалиши ҳаммада ғурур ва завқ уйғотарди. Аслида эса, бу хом хаёллар билан инсон ширин уйқуда экан. Илмий-техника ривожи натижасида атмосфера карбонат ангидриди, метан, фреона ва бошқа газлар билан бойиб, унинг дунё миқёсида ифлосланишига олиб келди. Бу масала 1985 йил сентябрь ойида Австриянинг Феллахи шаҳрида Халқаро конференцияда муҳокама қилинди. Конференция 2030 йилга келиб атмосферанинг ҳарорати 1,5—2 даражага ошиши мумкин деган хулосага келди. Бундай исиш атмосферанинг умумий циркуляциясини кескин ўзгартириб юборади.

Бу хулосага параллель яна бир гипотеза мавжуд. Унинг авторлари ернинг геофизик параметрларининг (ер ўқининг оғиши, ернинг айланиш тезлиги ва бошқалар) ўзгариши натижасида XXI асрда сайёрамиз иқлими анча совийди.

Балки бу баён этилган икки тахминларнинг ўзаро таъсири натижасида сайёрамиз иқлими ўзгармай қолиши мумкин. Метеоролог олимларнинг тадқиқотлари яқин ўртада бу муаммони ҳал қилишларига аминмиз.

А. АКБАРОВ, Т. МОЛОСНОВА, Ф. РУБИНОВА, В. ХИСАМИЕВА, С. ЧАНИШЕВА, Ўрта Осиё регионал илмий-тадқиқот гидрометеорология институтининг ходимлари.

Фан олами янгиликлари

КИМЁГАРЛАР ЯРАТГАН МЎЪЖИЗАЛАР

Ҳозирги қайта қуриш ва илм-фанни жадаллаштириш жараёнида кимёгар олимлар ҳам янгича йўлдан бориб, ўзига хос кашфиётлар қилишмоқда. Улар асосида экология, озиқ-овқат Программаси, қишлоқ хўжалиги ва халқ хўжалигининг турли соҳаларида янги технологик жараёнларни қўллаш муаммолари ҳал этилмоқда. Айниқса бу ишлар она Еримизни, Сувни, Ҳавони ифлослантираётган саноат чиқиндилари ҳисобига амалга оширилаётгани қувончлидир.

Мухбиримиз Меҳнат Қизил Байроқ орденли ўсимлик моддалари химияси институти лигнин химияси лабораториясининг мудири, Беруний номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофоти лауреати, профессор Ҳаким Азимович АБДУАЗИМОВ билан шу хусусда суҳбатлашди.

— Ҳозир табиатни асраш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш барчанинг эътиборида. Биз кимёгарлар ҳам бу ишларга бефарқ қараб турганимиз йўқ. Саноат тез ўсмоқда, завод ва фабрикаларда ҳосил бўлган чиқиндилар эса табиатга зиён етказмоқда, оқава сувлар дарё ва кўлларни ифлослантирмоқда. Лабораториямизда бу салбий таъсирларнинг олдини олиш учун анчайин ишлар қилинди. Матбуотда Байкал ва Ладога кўлларини бузаётган целлюлоза-қоғоз комбинатларининг чиқинди сувлари ҳақида кўп марта ёзилган. Уларнинг таркибида сульфат кислотаси билан аралашган лигнин моддаси бўлади. Шунинг учун гоҳида бундай сувларни деб баъзи корхоналар ишини тўхтатишга ҳам тўғри келган. Биз мана шу Ладога кўлини булғаётган лигносульфонатдан озиқ-овқат, парфюмерия саноатлари учун керак бўлган хушбўй ҳидли ванилин олишнинг янги, замонавий технологиясини яратдик. Бу технология Ленинград областидаги целлюлоза-қоғоз комбинатида ишлаб чиқаришга тадбиқ этилди. Янги технологиянинг жорий этилиши комбинатга 1983 йилдан бери йилига 120 минг сўмлик иқтисодий фойда бермоқда. Шундай қилиб, бу лигнин чиқиндиси ҳам фойдали саноат маҳсулотига айлантирилди, ҳам атроф-муҳитни ифлослантирмайдиган бўлди.

Андижон, Фарғона ва Янгийўл биохимия гидролиз заводларида ҳам кўп тонналик лигнин чиқиндиси атроф-муҳитни ифлослантириб ётарди. Янгийўл заводидаги инженер-техник ходимлар билан ҳамкорликда ўша ташландиқ лигниндан аммонийлаштирилган лигнин олиш технологиясини яратдик. Энди 1986 йилдан бошлаб, заводдан лигнин чиқити эмас, балки қишлоқ хўжалиги учун зарур бўлган органик ўғит ишлаб чиқарила бошлади. Ҳозир бу аммонийлаштирилган лигнин Тошкент ва Сирдарё области хўжаликларида кенг кўламда ишлатилмоқда. Бу органик ўғит сабзавот-полиз экинларининг ҳосилдорлигини оширади, мазасига маза қўшади. Пахтачиликда тошлоқ, камқувватли ерларда ишлатилганда ҳосилдорлик 1,5—2 баравар ортади.

Бу ишларни турмушга тадбиқ этишимизда «Узсельхозхимия», ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлимининг сабзавот-полиз экинлари ва картошкачилик институти, Академиямизнинг Тупроқшунослик ва агрохимия институти, Андижон пахтачилик институти катта ёрдам берди.

Аммонийлашган лигнин олиш технологиясини бошқа регионлардаги заводларда ҳам қўлламоқчимиз. Лабораториямизда ишлаб чиқилган технология «Молдав биофарм» ишлаб чиқариш бирлашмасига, Андижон, Фарғона, Чимкент гидролиз заводларига ҳам топширилди.

Бундан ташқари лигнин чиқиндиси асосида саноатимиз олдида турган яна бир муаммони ҳал қилдик. Маълумки, мамлакатимизда темирдан қилинган асбоб-ускуналарнинг занглаши, бу занг таъсирида емирилиши, чириши туфайли миллион-миллион тонна металллар қайта эритилади. Чунки уларнинг занглаш жараёнини камайтирадиган бўёқлар етишмайди. Биз бу соҳада ҳам илмий изланишлар олиб бориб, лигнин асосида зангга қарши янги «ЛЭПВА—0011» бўёғини яратдик. У мамлакатимизнинг бешта корхонасида синовдан ўтди. Бу бўёқнинг афзаллиги шундаки, уни темирдан ташқари ёғоч, бетон конструкцияларга, нефть, газ қувурлари, катта ҳажмдаги резервуарларни зангдан сақлашда ҳам қўллаш мумкин. Айниқса кемасозликда, кемалар ремонти билан шуғулланувчи корхоналарда яхши натижалар берди. Яқинда бу бўёқ СССР химия саноати министрлигининг қарори билан Харьковдаги лак-бўёқ заводида ишлаб чиқарила бошлади. Бу ишни Ленинграддаги «Пигмент» ишлаб чиқариш бирлашмаси билан биргаликда амалга оширдик. Бу бўёқнинг ҳам иқтисодий самарадорлиги катта бўлмоқда.

Лабораториямизда лигнинни модификация қилиб, қишлоқ хўжалигида қўлланиладиган яна бир янги препарат яратилди. Уни «Ростлин» деб атадик. Одатда пахта чигити ивитиб экилади. Ивитилган чигит илдиз чириши, гоммоз касалликларига чалинувчан бўлади. Оқибатда экилган чигитлар бир текисда униб чиқмайди. Агар ёғингарчилик бўлиб қолса, ивитилган чигитлар ўз вақтида ишлатилмай қолиб кетади. Бу деҳқонга ҳам, давлатга ҳам зиён. Ростлин билан ишлов берилган чигитлар эса ивитилмай ишлатилаверади, об-ҳаво паст келганда ҳам қуруқ ерга экилаверади. Бу препаратнинг хислати шундаки, у ерга тушгач, навни ўзига тортади, чигитни ҳар хил дастлабки таъсирлардан сақлайди.

Одатда ивитилган чигитлар бир гектар майдонга ўртача 80 килограммдан экилади. Чунки деҳқон улардан қанчаси униб чиқишини билмайди. Кейин ягана қилинади. Ростлинли чигит олимлар яратган аниқ экиш сеялкасида ҳисоб-китоб асосида экилганда гектаридан 50 проценти тежаб қолинади. Натижада биргина Ўзбекистонда 100 минг тонна чигитни иқтисод қилиш мумкин. Агар бир тонна чигит нархи 120 сўмлигини эътиборга олсак, йилига республикамизда 120 миллион сўм фойда олинади. Бу тежалган чигитлар қайта ишланса, 17 минг тонна ёғ, чорвачилик учун қанча-қанча шулха, кунжара ва бошқа озуқалар беради.

Янги препарат чигитларнинг бир текисда униб чиқишига, ғўза ривожига ҳам ёрдам беради, пахта ҳосилдорлигини оширади. Ҳозир ростлин пахтазорларда синовдан ўтмоқда. У келажакда кенг кўламда ишлатилса, озиқ-овқат Программасини амалга оширишга катта ҳисса қўшади.

Суҳбатни
Адҳам ДАМИНОВ
ёзиб олди.

⊙ БУГУНГИ ТОШКЕНТ.
Замонавий архитектура ансамблларидан бири — пойтахтимизнинг бош майдонидаги маъмурий бино.

К. Павлов фотоси

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Будильник бузилиб қолди

Сира қайғурманг! Шу куниёқ сиз бошқасига эга бўласиз..

Агар сотувда янгиси бўлмаса ёки уста бузилган будильникни тезда ремонт қилиб бера олмаса ҳам ташвиш тортманг.

ДИҚҚАТ! ЯНГИ ХИЗМАТ!

БУДИЛЬНИКЛАРНИ АЛМАШИШ ФОНДИ!

Алмашиш учун «Янтарь» ва «МИР» маркаларидаги механик соатлар ва «Слава» маркасидаги электрон-механик соатлар қабул қилинади.

Будильникларни алмаштириш фонди адреси—3-бўлим: Тошкент шаҳри, П. Полторацкий кўчаси, 89-уй. Справкалар учун телефон: 54-56-58.

Тошкент шаҳар «Техсложбитприбор» ишлаб чиқариш бирлашмаси.

ТУРИСТИК ЭКСКУРСИЯ ПУТЁВКАЛАРИНИ СОТИШ БЮРОСИ

Турист

мактаб ўқувчиларининг қишки каникул кунларида қизиқарли ва мароқли маршрутлар бўйлаб

САЁҲАТГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

РОСТОВ (Подмосковье), **29 декабрдан 2 январгача; 2 январдан 6 январгача. Путёвканинг тахминий баҳоси — 210 сўм.**

БАЛАКОВО (Саратов области), **29 декабрдан 9 январгача. Баҳоси — 279 сўм.**

КРЕМЕНЧУГ (Украина), **29 декабрдан 2 январгача; 30 декабрдан 3 январгача. Баҳоси — 280 сўм.**

РЕУТОВО, **6 январдан 10 январгача. Баҳоси — 208 сўм.**

ВОЛГОГРАД, **7 январдан 11 январгача. Тахминий баҳоси — 190 сўм.**

БОРОВИЧИ (Новгород диёри) **30 декабрдан 3 январгача. Баҳоси — 250 сўм.**

ОРЖОНИКИДЗЕ, **29 декабрдан 8 январгача. Баҳоси 210 сўм.**

КРАСНОГОРСК (Подмосковье), **31 декабрдан 4 январгача. Баҳоси 210 сўм.**

ЛИТКАРИНО (Подмосковье), **29 декабрдан 3 январгача Баҳоси — 186 сўм.**

Самолёт билан бориш ва қайтиш, овқатланиш, жойлаштириш ва экскурсия хизмати кўрсатиш харажатлари путёвка баҳосига киради.

Барча саволлар юзасидан қуйидаги адресга мурожаат қилинсин: Тошкент шаҳри, 11-алоқа бўлими, Навоий кўчаси, 69-«а» уй (метронинг «Пахтакор» станцияси).

ТОШКЕНТ ТЕМИР ЙЎЛ ТРАНСПОРТИ ИНЖЕНЕРЛАРИ ИНСТИТУТИ

олий ўқув юртларига кириш имтиҳонларига тайёрловчи

6 ОЙЛИК ПУЛЛИ ҚУРСЛАРГА

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Дарслар ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

Машғулотлар кечқурун, ҳафтада уч марта ўтказилади.

Курсларга ўрта маълумотга эга бўлган кишилар ва мактабларнинг 10-синф ўқувчилари қабул қилинади.

Машғулотлар — 1989 йил 2 январда бошланади.

Адрес: Тошкент шаҳри, Оборонная кўчаси, 1-уй, 433-хона.

ТАШКИЛОТЛАР ВА КОРХОНАЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

САНОАТ-ҚУРИЛИШ БАНКИНИНГ ҲАМЗА РАЙОН БЎЛИМИ

Ўзбекистон ССР Тошкент шаҳар таъминот бошқармасининг эҳтиёт қисмлар етказиб бериш бўйича тўловларни тўлашга қобилиятсизлигини

МАЪЛУМ ҚИЛАДИ

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

ЧЕТ ТИЛЛАРИ (инглиз, немис ва француз тили) **пулли курсларига**

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Машғулотлар кандидатлик минимуми программаси бўйича олиб борилади.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳри, Студентлар шаҳарчаси, шарқ факультети, 3-қават, инглиз тили кафедраси, соат 10 дан 16.00 гача учрашилсин.

ХЎЖАЛИК ҲИСОБИДАГИ ШАҲАР ЎСИМЛИКЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ СТАНЦИЯСИ

Тошкент шаҳри аҳолисидан

яшил дов-дарахтларни (мевали ва манзарали) қишлоқ хўжалиги зараркунандалари ва касалликларидан кимёвий ҳимоя қилиш ишларини бажариб бериш, шунингдек дов-дарахтларни буташ, уларга шакл бериш ва дарахтларнинг қуриган шохларини қирқиш сингари агротехника ишларини амалга ошириш юзасидан

БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Бажарилган иш учун шартлашилган баҳоларга кўра нақд пул тариқасида ёки пул ўтказиш йўли билан ҳақ тўланади.

Адрес: Акмал Икромов районининг Жануби ғарбий саноат зонаси, 11-Автодормехбаза биносида (7, 64, 79-автобуслар; 8, 17-трамвайларнинг «Лабзак» бекати). Телефон: 47-02-11.

ТОШКЕНТ ШАҲАР АҲОЛИНИ ИШГА ЖОЙЛАШТИРИШ, ҚАЙТА ЎҚИТИШ ВА КАСБГА ЙЎЛЛАШ МАРКАЗИ

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Тошкент металлга ишлов бериш ишлаб чиқариш бирлашмасига:

доимий, вақтинча ва ҳамкорликда ишлаш учун механик прессларда ишловчи штамповкачилар. Уларнинг меҳнатига ишбай-мукофот тарзида ҳақ тўланади, қисқартирилган иш куни бўйича кечки пайт 18.00 дан 22.00 гача ишланади.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳри, Космонавтлар проспекти, 6-уй ёки Қорасарой кўчаси, 270-уй.

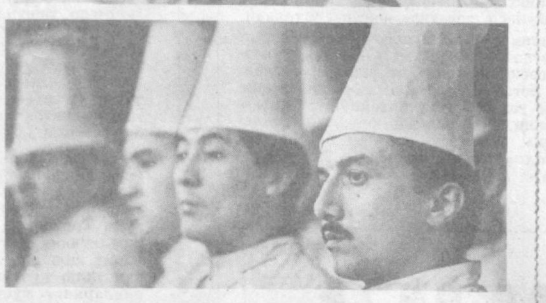

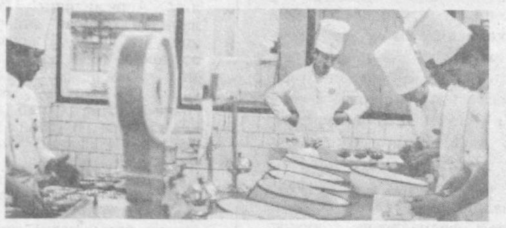

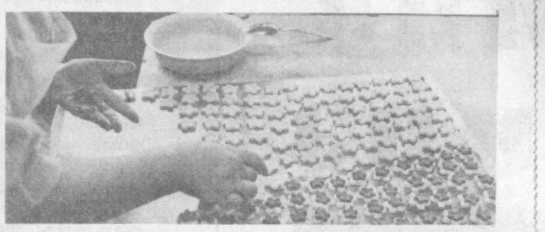

Умумий овқатланиш ходимлари конкурси

Тошкентдаги «Зарафшон» ресторанида пазандалар, қандолатчилар, официантларнинг ўн иккинчи республика конкурси ўтаяпти. Унда ҳаммаси бўлиб 140 нафар умумий овқатланиш ходимлари иштирок этмоқда. Улар турли ёшда, энг ёши —«Зарафшон» ресторанининг ошпази 17 ёшда.

Уларнинг маҳоратига ваколатли жюри баҳо бераяпти. Жюри аъзолари қаторида ўз касбининг усталари, илгариги шу хилдаги мусобақаларнинг қатнашчилари бор. Энг тажрибали ҳакамлардан бири — Чехословакияда ўтган «Ҳосил байрами» халқаро конкурсининг ғолиби Олег Владимирович Гасанов.

СУРАТЛАРДА: конкурс қатнашчиси—Тошкент областининг вакили қандолатчи Насифа Олимова; конкурс қатнашчилари ўз ўртоқларининг ҳаракатларини диққат билан кузатишаяпти; қандолатчининг моҳир қўллари мўъжизалар яратади; ресторанга ташриф буюрган хўрандалар конкурс иштирокчиларининг маҳоратига баҳо бериш имконига эга; Тошкент областидан келган официант Станислав Николаев юксак маҳоратини намойиш этмоқда; Тошкент терма командаси пазандалари сўнгги ҳозирлик кўришяпти.

В. Ковреин фотолари.
ЎзТАГ фотохроникаси.

Илгариги мавзуга қайтамиз

СПИД ХАВФ СОЛМАЯПТИМИ?

Шу йилнинг 11 июль куни «Тошкент оқшоми» ва «Вечерний Ташкент» газеталарида 1988 йил 3 июнда босилган «Беҳаёлар ёки иффат пардаси кўтарилганда» мақоласи хусусида газетхонлар юборган хатларга шарҳ эълон қилинган эди. Ушбу шарҳда Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг жавоби ҳам танқидий нуқтаи назардан изоҳланган эди. Шарҳ пировардида республика Ички ишлар министрлиги, Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети соғлиқни сақлаш Бош бошқармаси ва бошқа ташкилотлар шаънига ўринли таъналар айтилган эди, чунки бу ташкилотлар, редакциянинг фикрича, фоҳишабозликка қарши ва у билан боғлиқ бўлган касалликларни даволаш хусусида ўз муносабатларини билдиришлари, кўрилаётган тадбирлар ҳақида батафсил ахборот беришлари, шунингдек СПИД касалига чалинишнинг олдини олиш ҳақида ўз фикрларини баён этишлари лозим эди.

Газетанинг ана шу иккинчи мақоласига Ўзбекистон ССР Ички ишлар министри У. Р. Раҳимов, кейинчалик эса республика Соғлиқни сақлаш министрининг биринчи ўринбосари Д. А. Асадов ва ниҳоят бир неча бор эслатганимиздан кейин, Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети соғлиқни сақлаш Бош бошқармаси ҳам жавоб берди, шу боисдан ҳам Сиз ўқиётган ушбу мақола бир мунча кечикиб эълон қилинмоқда.

«Тошкент шаҳар Ички ишлар бошқармаси СССР иммунология институтининг филиали, шаҳар тери-таносил касалликлари диспансери, Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети соғлиқни сақлаш Бош бошқармаси, шаҳар прокуратураси, Ўзбекистон ЛКСМ шаҳар комитети билан биргаликда таносил касалликларининг тарқалишига йўл қўймайдиган ҳамда ҳаром-хариш юрадиган шахсларнинг орттирилган иммунодефицит синдроми, яъни СПИД касалига чалинган-чалинмаганлигини текширишга қаратилган биргаликда план ишлаб чиқди. Ресторанлар, меҳмонхоналар, хиёбонлар ва паркларда ўтказилган рейд тадбирлари оқибатида 349 нафар суюқоёқ аёл шаҳар тери-таносил касалликлари диспансерига олиб келиниб, медицина қаровидан ўтказилди. Шу аёлларнинг 176 нафари таносил касалликларига йўлиққан экан», деб хабар қилинади У. Р. Раҳимовнинг жавобида.

Бу ўринда шуни таъкидлашимиз керакки, медицина қаровидан ўтказилган ўша аёлларнинг касалга чалинганлиги, СПИД юққан-юқмаганлигидан қатъий назар ташвишлантиради, албатта. Ана шу фоҳишалар билан ишрат қилаётган кишилар таносил касалликларига йўлиқишлари оппа-осон. Ана шу 176 нафар бемор аёлнинг 138 нафари Тошкент ва Тошкент областида яшайди. 38 нафари эса бошқа шаҳарлардан келган.

«Таносил касалликларига мубтало бўлган аёлларни ички ишлар органлари профилактика рўйхатига киритдилар ва уларнинг ҳар бири билан тарбиявий иш олиб борилади, — дейилади сўнгра жавобда. — Шаҳарнинг район ички ишлар бўлимларида фоҳишабозликка қарши, чет эл гражданлари, ҳуқуқ тартиботини бузишларига қарши оператив комсомол отрядлари тузилди ва улар ишламоқда. Ҳуқуқ-тартибот органлари, соғлиқни сақлаш, халқ маорифи органлари, прокуратура ва идеология фронти ходимлари куч-ғайратларининг бирлаштирилиши жамиятимиздаги ана шу иллатларга қарши ҳужумкор кураш олиб боришга имкон беради».

Жавоб дуруст, аммо у одамни хотиржам қила олмайди. Яқинда ленинградлик Ольга Г. СПИД касалидан вафот этганлиги ҳақида хабар қилинди, Одессада эса СПИД касалига чалинган бўлса-да, медицина муассасалари рўйхатида қайд этилмаган фоҳиша туққан 4—5 ойлик чақалоқ нобуд бўлганлиги маълум бўлди. Ана шу фактлар ҳисоб-китоб ва назорат мукаммал бўлмаганлиги туфайли СПИД ҳамла қилаётганидан далолат бериб турибди. «Правда» газетасининг хабар беришича, СССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг Ленинградга бориб ўша ерда батафсил медицина текшируви ўтказган комиссияси бу ерда СПИД хусусида сира ташвишга тушмаяптилар, деган хулосага келди.

Шаҳримизда ҳам СПИДга чалиниш хавфи олдида таҳлика ва бу дарднинг хавфини ҳис этиш йўқ, деса бўлади. Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги ва Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети соғлиқни сақлаш Бош бошқармасининг жавобларидан шундай хулоса чиқариш мумкин.

«Беҳаёлар ёки иффат пардаси кўтарилганда» мақоласида кўтарилган масалалар юзасидан Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги қуйидагиларни маълум қилади.

«Жинсий алоқа йўли билан юқадиган касалликлар юзасидан эпидемиология вазиятини ҳамиша назорат ва таҳлил этиб бориш учун Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги ҳузурида таносил касалликларига қарши кураш штаби, СПИДга оид идоралараро доимий ҳаракатдаги республика комиссияси ишлаб турибди. Тошкентда, Қорақалпоғистон АССРда ва республика областларида ҳам ана шундай комиссиялар ишга тушган. Бу ерларда таносил касалликларига қарши кураш ва СПИДнинг олдини олиш юзасидан тадбирлар ташкил этилиб, такомиллаштириб борилмоқда, ушбу масалалар муҳокама қилинмоқда».

Шундан кейин эса кишини хотиржам қиладиган рақамлар қайд этилган; «...республикада сўнгги беш йил мобайнида захм касаллиги 2,8 баробар, сўзак касаллиги 1,6 баробар камайди. Аҳоли айрим табақаларини захм касаллигининг олдини олиш мақсадида зудлик билан медицина қаровидан ўтказиш методларининг кенг қўлланилиши, жумладан, бунга ёрдам берди». Аммо СПИД — сўзак эмас ва унинг давоси ҳали топилгани йўқ. Жавобда келтирилган рақамлар республика Соғлиқни сақлаш министрлиги ишини кўрсатиши лозимлигини англаб турибмиз. Аммо бажарилган муайян ишни эътибордан сира соқит қилмай, шуни айтишимиз керакки, даҳшатли СПИДга қарши курашда адо этилган ишлар ҳали денгиздан томчидир. Ҳажми анча катта бўлган жавобда Соғлиқни сақлаш министрлигининг ишини кўрсатадиган бир қанча бошқа тадбирлар ҳам санаб ўтилган. Шулардан энг муҳимини айтиб ўтмоқчиман: республика территориясида СПИД касаллиги тарқалишининг олдини олиш учун қисқа муддатларда янги «СПИД» диагностика хизмати тузилган бўлиб, республика диагностика маркази унинг асосий методик маркази бўлиб қолди, «СПИД» маркази дерматология ва венерология илмий-тадқиқот маркази негизида очилган. Ўзбекистон ССРнинг барча областлари ва Тошкент шаҳрида СПИД диагностикаси юзасидан 20 та лаборатория очилди. Бу лабораторияларда касалланишга мойил шахслар тоифаси (таносил касалликларига чалинганлар, фоҳишалар, бесоқоллар, гиёҳвандлар)га мансуб 600 минг киши, шунингдек донорлар, ҳомиладор аёллар, чет эл гражданлари медицина қаровидан ўтказилди. Совет гражданлари орасида СПИД касалига чалинган кишилар ва СПИД вируси бор одамлар аниқланмади.

Бу хабар бизни хотиржам қилмаслиги керак. Ҳамонки бу касаллик «аниқланмаган» экан, бу Ленинград ва Одессадаги ҳодисалар кўрсатганидек, республикамизда СПИДга чалинган беморлар йўқ, деган хулоса чиқариш учун асос бўла олмайди. Чунки Ленинградда ҳам, Одессада ҳам беморлар вафот этганидан кейингина касаллик борлиги аниқландику ахир.

«1988 йил 26 октябрда чиқарилган 606-буйруқ билан, — дейилади Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети соғлиқни сақлаш Бош бошқармасининг жавобида (жавоб редакцияга октябрь ойининг охирида келди), — шаҳар тери-таносил касалликлари диспансери тасдиқланган қоидаларга мувофиқ ҳолга келтирилди ва ёпиқ типдаги биринчи махсус венерология касалхонаси деб атала бошлади. Ушбу муассаса медицина ходимларига мавжуд қоидага кўра ҳақ тўлаш ҳақида фармойиш берилди. Шу йилнинг биринчи ноябридан бошлаб бу муассасада янги штат рўйхати жорий этилади. Бу масалалар газеталаримизда эълон қилинган мақолаларда кўтарилган эди. Мазкур масалалар ниҳоят ҳал этилганлиги ва ихтисослашган касалхона ходимлари учун бир қадар мақбулроқ, иш режими ва анчагина юқори, ўртача 25 процент кўпроқ маош белгилангани яхши, албатта. РАФ маркали машина касалхонага қайтариб берилди ва у зудлик билан тадқиқотлар ўтказиш лабораториясига айлантирилиб, жиҳозланди.

Жавобда, ниҳоят, таносил касалликларининг юқмаслиги учун мўлжалланган индивидуал пакетнинг тажриба нусхаси тасдиқланганни ҳам айтилади. Бу пакетлар тайёрлаш қачон йўлга қўйилиши ҳақида ҳеч нарса дейилмаган. Фақатгина «Зарур ускуна сотиб олиш ва цехни ишга солиш учун Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги маблағ ажратади» дейилган, холос. Хўш, эҳтиёж сезаётган одам бундай пакетни қачон сотиб олиши мумкин? 350 беморга мўлжалланган ва таносил касалликларига чалинган, социал жиҳатдан мослашган беморлар бўлими ҳам бўлган тери касалликлари стационарига бино ажратиш ҳақидаги масала ҳанузгача ҳал бўлмаган.

Жавобларда ўз ишини мақташга мойиллик, СПИД хавфи муносабати билан пайдо бўлаётган катта ва мураккаб муаммоларнинг ўткирлашиб бораётганлигига чап бериш кайфияти борлиги кишини ўйлатиб қўяди. Бу ўринда турғунлик даврининг асорати сезилиб қолмаяптими? Ҳаммамиз ҳозиргача ана шу давр асирлигидан батамом халос бўла олмаяпмиз. «XX аср вабоси» бўлган СПИД шумқадами сабабидан муаммолар кўпайиб бормоқда, бу дарднинг олдини олишга доир топилган ва синовдан ўтган методлар булар олдида урвоқ ҳам эмас. Бу масала хусусида жиддий бош қотириш лозим бўлади. Бундай дардга чалинишга «ҳаммадан кўра кўпроқ мойил бўлган» кишиларга ҳуқуқий муносабат ҳақида ҳам ўйлашимиз керак. Бу ҳуқуқий муаммони ҳал этишни нари суриб қўймай, бугуннинг ўзидаёқ фоҳишалар, гиёҳвандлар, бесоқоллар билан «муомалани» камайтириш учун самарали кураш олиб боришимиз лозим. Барча фойдаланиши мумкин бўлган шахсий ҳимоя воситалари яратиш, ана шундай воситалар билан таъминлаш хусусида ўйлашимиз керак. Муаммолар кўп ва уларни нари суриб қўявериш жоиз эмас. СССР Соғлиқни сақлаш министрининг ўринбосари А. Кондрусев «Правда» мухбири билан суҳбатда қуйидагиларни таъкидлаган эди: «бутун дунёда бўлгани сингари, биз учун ҳам СПИД реаллик бўлиб турибди, фақат тафовут шундаки, биз ана шу дард хавфи бор, деб яна кимларгадир уқдиришимиз керак».

В. ОРИПОВ.

ОҚШОМХОНЛАР ДИҚҚАТИГА!
«Тошкент оқшоми» газетасининг навбатдаги сони 22 декабрда чиқади.

Редактор
Т. М. ҚОЗОҚБОЕВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Экранда—видеофильм!

Сизнинг уйдаги телевизорингиз орқали «хонаки кино»ни томоша қилиб ўтиришганда тўсатдан тасвир йўқолиб, видеомагнитофонингиз бузилиб қолади.

Бундай вақтда сизларга бизнинг усталаримиз ёрдамга етиб келиб, кайфиятингизни кўтаришади.

Усталаримиз видеомагнитофонингизни ўз муддатида ва сифатли тузатиб беришади.

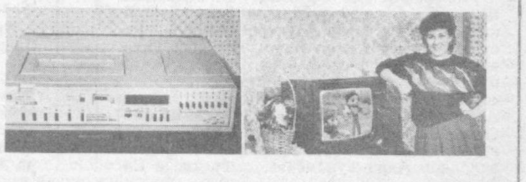

Бундай кезларда сизларнинг қаерга мурожаат қилишингиз кераклигини эслатиб ўтамиз.

АДРЕСИМИЗ: Тошкент шаҳри, Марказ-14 квартали, 23-уй («ГАНГА» магазини ёнида).

Справкалар учун телефон: 44-18-01.

Тошкент шаҳар «Техсложбитприбор» ишлаб чиқариш бирлашмаси.

Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети трамвай-троллейбус ишлаб чиқариш бошқармасининг ўқув комбинати

ТРАМВАЙ ВА ТРОЛЛЕЙБУС ҲАЙДОВЧИЛАР КУРСЛАРИГА

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Трамвай ҳайдовчилар учун ўқиш муддати — 5 ой. Ўқишга кирувчиларнинг ёши 20 дан кичик бўлмаслиги лозим, **троллейбус ҳайдовчилар учун ўқиш муддати — 6 ой**, ўқишга кирувчиларнинг ёши 21 дан кичик бўлмаслиги лозим.

Стипендия — ойига 70 сўм.

Курсларга қабул қилинганлар трамвай ва троллейбусларда бепул қатнайдилар.

Ёлғиз кишиларга ётоқхонадан жой берилади.

Қуйидаги адресларга мурожаат қилинсин:

1-трамвай депоси — Гайдар кўчаси, 50-уй.

2-трамвай депоси — Ғ. Ғулом кўчаси,57-уй.

«Красновосточний» депоси — Красновосточний кўчаси, 3 «а»-уй.

1-троллейбус депоси — Т. Шевченко кўчаси, 28-уй.

2-троллейбус депоси — Пионер кўчаси, 4-уй.

ТТПУТ ўқув комбинати — Новий путь кўчаси, 180«а» уй.

Машғулотлар — группаларнинг комплектлашувига қараб бошланади.

ТОШКЕНТ ЭЛЕКТРОТЕХНИКА ЗАВОДИ

ҳали ташлаб юборилмаган ўлчов, коммутацион, ёруғлик сигнали берувчи бошқариш аппаратураларини

СОТАДИ

Адрес: 700105, Тошкент шаҳри, Манжара кўчаси, 135-уй (12, 22, 26, 37, 52, 68, 110, 111, 183-автобусларнинг «Қорасув» бекати).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИ ЮТУҚЛАРИ КЎРГАЗМАСИ

вакант вазифаларга

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Агротехника маълумотига эга бўлган хўжалик юритиш бўйича **виставка директорининг ўринбосари:**

таъминот ишларидан хабардор бўлган **лойиҳа-рассомчилик устахонаси директорининг ўринбосари.**

Даъвогарлар олий маълумотга ва амалий иш соҳасида камида 5 йил меҳнат стажига эга бўлишлари лозим.

Конкурсда қатнашиш учун ҳужжатлар топшириш муддати 14 январгача. Адрес: 700084, Тошкент шаҳри, Энгельс кўчаси, 107-уй, кадрлар бўлими.

Ўзбекистон ССР Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлигининг

РЕСПУБЛИКА МОДЕЛЛАР УЙИ

кийимларни намойиш этувчиларни

ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

бўйи 1,75 см. дан кам бўлмаган аёллар;

бўйи 1,90 см. дан кам бўлмаган эркаклар.

Қуйидаги адресга мурожаат қилинсин: Тошкент шаҳри, Б. Хмельницкий кўчаси, 24-уй, 4-қават.

ТОШКЕНТ ШАҲАР АҲОЛИНИ ИШГА ЖОЙЛАШТИРИШ, ҚАЙТА ЎҚИТИШ ВА КАСБГА ЙЎЛЛАШ МАРКАЗИ

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

«УЗЭЛЕКТРОМОНТАЖ» ИХТИСОСЛАШГАН ТРЕСТИНИНГ ТОШКЕНТДАГИ 1-МОНТАЖ БОШҚАРМАСИГА:

электромонтажчилар, станок асбоб-ускуналари слесарь-созловчилари, «Д» категориядаги ҳайдовчилар ва электромонтажчи ихтисослигига ўқитиш учун касби бўлмаган кишилар.

Қуйидаги адресга мурожаат қилинсин: Тошкент шаҳри, Ишга жойлаштириш маркази, Космонавтлар проспекти, 6-уй ва аҳолини ишга жойлаштириш Куйбишев район бўлими. Тошкент шаҳри, К. Маркс кўчаси, 59-уй.

Театр

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 20/XII да **Пиковая дама**, 21/XII да **Севгига севги билан.**

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 20/XII да **Корнолан**, 21/XII да **Нажот истаб.**

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 21/XII да **Нурхон.**

Кино

20 ДЕКАБРДА

БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР

Тошкент Советининг 50 йиллиги — «МИЛЛИОНЕР ХОНИМ» (18, 20, 21.30).

Дружба — «АМАДЕЙ» (17, 20.00), «КАПУЦИНЛАР ХИЁБОНИДАГИ КИШИ» (18, 20.30).

Ватан — «ЁТОҚ ДЕРАЗАСИ» (18.30, 20.45).

Чайка — «АССА» (18.40, 21.15).

Восток — «ҚИЕФАДОШ БИЛАН КЎНГИЛСИЗ ВОҚЕАЛАР» (17.40, 21.00).

ВЛКСМ 30 йиллиги — «ЛИГУРИЯ» КЕМАСИДА ҲАЛОКАТГА УЧРАГАНЛАР» (17, 20.00).

Нукус — «ЙЎЛДАН ОЗИШ» (тоқ соатларда).

Москва — «ЯНГИ АМАЗОНКАЛАР» (тоқ соатларда ва 20.40 да).

Лисунов номли — «НОВОЛИПКАЛИК ҚИЗЛАР» (тоқ соатларда).

Санъат саройи — «КИНГ-КОНГ» (18.30, 20.45); «РЕСПУБЛИКА МУЛКИ» (17, 19.30).

Санъат саройи — «КИНГ-КОНГ» (11, 13.30, 16, 18.30, 20.45); «РЕСПУБЛИКА МУЛКИ» (12, 14, 17, 19.30).

Кинолаштириш бошқармаси — 33-37-11.

21 ДЕКАБРДА

БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР

Тошкент Советининг 50 йиллиги — «МИЛЛИОНЕР ХОНИМ» (16, 18, 20, 21.30).

Дружба — «АМАДЕЙ» (11, 14, 17, 20.00), «КАПУЦИНЛАР ХИЕБОНИДАГИ КИШИ» (12, 14.30, 16, 18, 20.30).

Ватан — «ЁТОҚ ДЕРАЗАСИ» (11, 13.30, 16, 18.30 20.45).

Чайка — «АССА» (13.30, 16, 18.40, 21.15).

Восток — «ҚИЕФАДОШ БИЛАН КЎНГИЛСИЗ ВОҚЕАЛАР» (11, 14.20, 17.40, 21.00).

ВЛКСМ 30 йиллиги — «ЛИГУРИЯ» КЕМАСИДА ҲАЛОКАТГА УЧРАГАНЛАР» (11, 14, 17, 20.00).

Нукус — «ЙЎЛДАН ОЗИШ» (тоқ соатларда).

Москва — «ЯНГИ АМАЗОНКАЛАР» (тоқ соатларда ва 20.40 да).

Лисунов номли — «БЎРИЛАР» (тоқ соатларда).

Ўзбекистон КП Собир Раҳимов район комитети ва халқ депутатлари район Советининг ижроия комитети район партия комитетининг пропаганда ва агитация бўлими мудири З. С. Иброҳимовга отаси

Султон ИБРОҲИМОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ТОШКЕНТ оқшоми

Ўзбек ва рус тилларида мустақил равишда нашр этилади.

«Тошкент оқшоми»

(«Вечерний Ташкент») — орган Ташкентского горкома Компартии Узбекистана и городского Совета народных депутатов.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

РЕДАКЦИЯ АДРЕСИ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: бўлимлар: партия турмуши ва пропаганда — 32-54-19; совет қурилиши ва халқ контроли — 32-54-34; саноат, транспорт ва алоқа — 33-08-74, 32-57-84; шаҳар хўжалиги, савдо ва маиший хизмат — 32-55-39, капитал қурилиши — 32-58-85; фан ва ўқув юртлари — 32-53-10; физкультура ва спорт, ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси — 32-55-32; маданият — 32-53-83; ахборот — 33-28-95; хатлар ва оммавий ишлар —33-29-70; иллюстрация — 32-55-37; жамоатчилик редакцияси — 33-99-42, 32-53-66; «Ташкентская неделя» рекламалар иловаси — 32-56-84; эълонлар — 33-81-42.

Р — 13137. Якшанбадан ташқари ҳар куни чиқади. Ички саҳифаларга 19.50 да қўл қўйилган. (График бўйича 17.00 да қўл қўйилиши лозим). Тиражи — 108.220. Индекс 64690. А — 2302. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10